

Samfunn for alle

Nr 5 | 2023

NORSK FORBUND FOR UTVIKLINGSHEMMEDE

Statsbudsjettet

Side 8

**Gunn-Tove hedret med
ildsjelpris**

Side 29

Skriver fagbok

Side 26

Toppen av diskriminering

Hedvig Ekberg
Generalsekretær

Etter å ha arbeidet for likestilling og mot diskriminering av utviklingshemmede i over 20 år tenkte jeg at nå kan det ikke dukke opp flere helt nye problemstillinger, men der tok jeg feil.

Vi har nå fått en sak inn til oss som gjelder pass. Rett og slett nektelse av å få utstedt pass. Det er Trøndelag politidistrikt midt i Norge som har nektet å utstede pass til en mann som har en utviklingshemning. Politiet krever at mannen legger frem en legeerklæring som bekrefter at han kan klare seg alene i utlandet og henviser til en bestemmelse i passloven.

Mannen er klar på at han ikke kan klare seg alene, han har aldri forsøkt å reise til utlandet alene, og han er klar på at han ikke ønsker å forsøke å reise til utlandet alene. Det gjør at denne individuelle saken er totalt urimelig og diskriminerende. Man kan virkelig undre seg over hva politiet har av holdninger og kunnskap.

Generelt er det uakseptabelt at det faktisk finnes en lov som åpner for en slik diskriminerende praksis. Skulle man følge dette politidistriktets tankegang så ville det være mange utviklingshemmede som ikke skulle få utstedt pass, ja kanskje det ville gjelde de fleste.

Det står ingenting i passloven om alle andre som ikke ville klare seg alene i utlandet. Da jeg nevnte saken for noen som har nedsatt fysisk funksjonsevne og noen som er synshemmet så var de tydelige på at de heller ikke ville kunne klare seg alene i utlandet. Men de er ikke omfattet av loven, så hvorfor i alle dager skal loven ramme personer med utviklingshemning?

En behøver heller ikke ha noen form for nedsatt funksjonsevne for å ikke klare seg i utlandet. Historiene er utallige om mennesker som har hatt behov for hjelp i utlandet og for å komme seg hjem, som ikke har en funksjonsnedsettelse.

Hvorfor kom man på at utviklingshemmede skulle kunne nektes pass? Har det vært et stort problem at personer med utviklingshemning har reist alene til utlandet? Eller er det rett og slett bare grunnleggende diskriminerende holdninger som har vært førende?

Administrasjonen ønsker alle en god jul og godt nyttår!

Samfunn for alle

Medlemsblad for Norsk Forbund for Utviklingshemmede

Fem utgivelser per år

Årsabonnement: 400 kroner
ISSN: 0803-5105

Ansvarlig redaktør:

Tom Tvedt
tom.tvedt@nfunorge.org

Redaktør:

Niclas Tokerud
niclas@nfunorge.org

Korrektur:

Ann-Elisabeth Grønnhaug og
Helene T. Strøm-Rasmussen

Adresse:

Samfunn for Alle,
NFU Postboks 8954
Youngstorget
0028 Oslo

Sentralbord: 22 39 60 50

E-post: post@nfunorge.org
www.nfunorge.org
www.facebook.com/NFUnorge

Annonseakvisitør:

Salgs Forum AS
Tlf: 915 90 578
E-post: post@salgs-forum.no
www.salgs-forum.no

Forsidebilde: Bjørn Graneng

Design og layout: ogLilleby.no
Trykk: Ålgård Offset AS

Utgivelse 1, 2024 kommer uke 8

Frist for saker: 17. januar
Annonsefrist: 17. januar

Innhold

- 2 Fra generalsekretæren
- 4 Leder: Hvorfor er det ingen som bryr seg?
- 6 Beboere låst inne under pandemien
- 8 Statsbudsjettet
- 16 Underviser vernepleie-studenter
- 19 Utilfredsstillende kommunalt tilbud
- 20 Ingrid sjef i eget hjem
- 22 Landsmøte 2024
- 23 Kulturfestival i Førde
- 24 Korpus på festivalen Arte+
- 29 Gunn-Tove hedret med ildsjelpris
- 30 Internasjonalt: Boligsituasjonen i verden
- 34 Internasjonalt: Sterke møter i Uganda
- 36 Skriver fagbok
- 37 SOR-prisen til Camilla Kvalheim
- 38 Visst du at: En sovepute for kommunene?
- 40 Bli med på NFU-konferansen!
- 42 Travel førjulstid på SAFO-kontoret
- 44 Butikken

Hvorfor er det ingen som bryr seg?

Tom Tvedt
Forbundsleder

I 40 dager lå en 21 år gamle mann beltet fast i en seng på Sykehuset Østfold.

I Bergen varslet en ansatt om en uholdbar behandling av en person med utviklingshemning og mistet selv jobben.

I Sandnes skal seks voksne med utfordrende adferd flyttes til ei lita bygd langt fra folk, butikk, bebyggelse og uten kollektivtrafikk.

Voksne kvinner blir kastet ut av leiligheten sin fordi kommunen vil spare penger ved å ha dem på sykehjem.

Omsorgsarbeider siktet for å ha skåldet utviklingshemmet til døde.

Jørgen mistet støttekontaktene gjennom 20 år. Nå får kommunen refs.

Dette er bare noen av overskriftene jeg finner når jeg søker på forholdene for mennesker som har en utviklingshemning i landet vårt. Jeg kan fortelle mange flere historier om våre, noen er kjent via media, og noen er kjent for bare noen få av oss. Mange hendelser blir dessverre ikke innrapportert.

En av hovedgrunnene til at pårørende eller verger sier de er redde for å anmelde forhold, er redselen for at de får gjengjeldelser fra kommunen eller arbeidsgiver der de bor.

Statsforvalterne har i gjentatte rapporter påpekt at det skjer brudd på menneskerettighetsloven i norske kommuner, og at de skjer ofte. Med slike overskrifter skulle man jo tro at sentrale politikere og mediene ville hevet øynene og prøvd og forfulgt disse saken for å avdekke om det er begås brudd på lover og regler, eller i ytterste konsekvens brudd på menneskerettighetene.

Faktum er at det skjer, hver dag mot gjengen vår, men dessverre er det taust. Ja, ikke når det gjelder

den sosialpornografiske oppfølgingen i mediene, for den gir klikk. Men mens vi venter på endring og forbedring som alle ønsker, skrives og behandles det nye politiske dokumenter som skal vise vei.

Om kort tid skal Stortinget behandle NOU:13 - 2023. På høy tid. I innledningen til meldingen står det: Funksjonshindrede mennesker i Norge får ikke - og har over altfor lang tid ikke fått - oppfylt sine rettigheter. Det legges for dårlig til rette for at funksjonshindrede kan leve et godt og trygt liv, og for at funksjonshindrede kan oppleve reell likestilling.

Snart kommer ekspertutvalget med sin rapport om en fremtidig inkorporering av FN konvensjonen om våre menneskerettigheter. Vi ser frem til arbeidet og skal bidra så godt som vi kan, men det viktigste for oss er at alle disse innspill og rapporter gir seg utslag i bedre forhold, og ikke fortsetter slik retningen er nå. Det er på høy tid til å gi alle mennesker i landet vårt sine rettigheter!

Det er ikke det samme hvilken BPA-leverandør du velger

Det er forskjell på BPA-leverandører. På samme måte som det ikke er likegyldig hvem som er assistent for barnet ditt, er det heller ikke likegyldig hvilken BPA-leverandør du har. Noen leverandører er bedre på BPA for barnefamilier enn andre.

I Mio er vi gode på familier. Først og fremst fordi mange av oss som jobber her selv er foreldre og BPA-arbeidsledere for barn med funksjonsnedsettelse; Vi forstår hva du som forelder står i og hvilke utfordringer du og barnet ditt må takle. Vi har vært der selv.

Derfor er systemene, arbeidsleder-verktøyene, opplæringen og rutineene våre satt opp med utgangspunkt i at det skal være så enkelt som mulig for deg å være arbeidsleder for barnet ditt.

Mio BPA er en av Norges største leverandører av brukerstyrt personlig assistanse. Vi leverer et bredt spekter av tjenester til personer med både fysiske og kognitive funksjonsnedsettelse i mer enn 120 norske kommuner, og har erfaring med BPA både til barn, ungdom, voksne og eldre.

**Vil du vite mer?
Ring oss på 40 05 40 07,
eller besøk oss på mio.no/bpa**

Beboere låst inne under pandemien

En ny studie av fem bofellesskap i Midt-Norge finner at beboere i fire av de fem bofellesskapene ble isolert. Dette var brudd på regler om at kommuner ikke kunne innføre besøksforbud i slike boligfellesskap. Et soleklart brudd på menneskerettighetene, sier NFU-leder Tom Tvedt.

TEKST: Niclas Tokerud

Jeg vil jo si at det var et brudd på smittevernloven, men også et brudd på flere av menneskerettighetene til personer med utviklingshemning, sier postdoktor Ellen Margrete Iveland Ersfjord ved Universitetet i Agder til NRK.

- Dette er den mørke realiteten. Når samfunnet er i krise, rammer det våre folk hardest, sier Tom Tvedt. Han er ikke overrasket over rapporten som viser omfattende bruk av besøksforbud i bofellesskap og omsorgsboliger under pandemien.

- Det er jo hårreisende at våre medlemmer ble utsatt for samme virkemidler som man bruker mot de hardest kriminelle. Man nekter dem besøk, og fratrar dem muligheten til å kommunisere med omverden. Et soleklart brudd på menneskerettighetene, sier NFU-lederen.

I sine rapporter har koronakommisjonen trukket frem at mange kommuner innførte besøksforbud i bofellesskap og omsorgsboliger i begynnelsen av pandemien. Noen kommuner brukte lang tid på å oppheve dette forbudet. Dette er private hjem, og forbudene var ulovlige.

- Mange av våre medlemmer opplevde dette, og meldte om regler om besøksforbud flere måneder etter at Helsedirektoratet kom med nye presiseringer av hvordan reglene skulle anvendes, sier Tvedt.

Statssekretær Ellen Moen Rønning-Arnesen i Helse- og omsorgsdepartementet sier til NRK at saken er alvorlig.

- Funnene i denne studien er svært alvorlige og viser at både brukere og ansatte sto i svært krevende situasjoner i denne perioden. Rønning-Arnesen forteller at departementet la frem en stortingsmelding om helseberedskap forrige uke. Her peker de på hvordan man skal jobbe bedre med sårbare grupper når kriser oppstår.

Illustrasjonsfoto: Unsplash.com

FANTASTISKE Solgården i Spania

trygghet, trivsel og glede

Feriestedet som ble bygget for at akkurat DERE skulle få en fin ferie! Solgården ligger ved byen Villajoyosa på Costa Blanca i Spania. Solgården har i over 50 år vært funksjonshemmedes eget feriested. Nå mer spennende og innholdsrik enn noen gang!

For turene tilrettelagt for utviklingshemmede gjelder:

- Trygg ferie
- Helpensjon
- Norsk helsepersonell
- Bagasjeservice
- Eget fly
- Aktiviteter
- Underholdning.

2024 I SALG NÅ!

For turene Sommerferie for alle gjelder:

- Trygg ferie
- Eget fly
- Halvpensjon
- Barneklubber
- Aktiviteter og underholdning for hele familien.

SOLGÅRDEN
trygghet, trivsel og glede

Solgården er tilrettelagt for rullestolbrukere.

For mer informasjon og bestilling: solgarden.no
tlf 24 14 66 60 • e-post: booking@solgarden.no

Økonomisk
ledsager-
støtte

Følg oss på

Stort arbeid med statsbudsjett!

- Det er viktig for oss å markere oss, og det er viktig for politikerne å lytte til de som har drakta på, sier forbundsleder Tom Tvedt.

TEKST: Niclas Tokerud

Regjeringen la frem sitt forslag til statsbudsjett 6. oktober, og de ulike komiteene på Stortinget har gjennomført høringer på sine kapitler.

Det er et stort stykke arbeid som gjøres fra finansministeren legger frem statsbudsjettet 6. oktober og til statsbudsjettet vedtas av Stortinget rett før jul. Så fort Stortinget mottar statsbudsjettet begynner arbeidet med å samle inn innspill fra organisasjoner, partiene legger frem sine ulike forslag før de begynner forhandlingene om hva staten skal bruke penger på det neste året.

Siden regjeringspartiene Arbeiderpartiet og Senterpartiet ikke har flertall alene, er det knyttet stor spenning til hva som blir utfallet av stortingsforhandlingene med Sosialistisk Venstreparti.

NFU har vært aktive, og deltatt på seks muntlige høringer hvor vi har lagt frem noen av våre viktigste saker.

Varig tilrettelagt arbeid

Regjeringen har lagt opp til en økning i antall VTA-plasser, med 500 per år de neste fire årene. NFU er glade for at det nå bevilges mer penger til VTA, men mener at det må ytterligere styrking til for at man skal nærme seg målet om et arbeidsliv med plass til alle. Arbeids- og velferdsetaten har anslått at behovet er et sted mellom 900 og 1900 plasser årlig. En økning på 500 plasser dekker derfor ikke det laveste anslåtte behovet for vekst. Organisasjonene NFU, ASVL, Arbeid & Inkludering i NHO, Samfunnsbedriftene, Virke, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon, Forbundet for Ledelse & Teknisk og Fellesforbundet, representerer et nettverk som deler kunnskap og ressurser knyttet til arbeidsinkludering. Vi står sammen om et krav om 1000 nye VTA-plasser årlig i en forpliktende plan frem til behovet er dekket.

Derfor har NFU meldt inn i høringen at Stortinget må øke bevilgningen til VTA-

plasser til å dekke behovet for 1000 nye plasser i 2024, og at regjeringen må oppjustere sin årlige økning frem til behovet er dekket.

NFU vil også peke på viktigheten av en generell styrking av den individuelle oppfølgingen av personer innenfor de ulike tiltakene, for eksempel varig tilrettelagt arbeid i ordinær bedrift (VTO). Regjeringen skriver at den er i gang med å utrede nye regler for oppfølging i VTO, og at forslag til nye regler blir sendt på høring i starten av 2024.

Vi er glade for at regjeringen har tatt inn over seg behovet for oppfølging, slik at nye karriereveier blir mulige for ansatte med tilrettelagt arbeid. Men etter vårt syn går det for langsomt. Vi skulle gjerne sett at oppfølging ble en realitet allerede fra neste år.

Funksjonsassistanse

Funksjonsassistanse skal bidra til at du kan skaffe deg eller beholde ordinært arbeid

REGJERINGEN HAR LAGT FREM SITT FORSLAG

til statsbudsjett. Men Arbeiderpartiet og Senterpartiet har ikke flertall alene, så de må bli enige med Kari E. Kaski og SV. (Foto: Benjamin A. Ward/Stortinget)

hvis du har fysiske funksjonsnedsettelse eller sterkt nedsatt syn. NFU mener ordningen må styrkes. Vi ser at det er en treffsikker ordning for mange mennesker med funksjonsnedsettelse.

Dessverre er det ikke en ordning som er tilgjengelig for mennesker med utviklingshemning. Vi opplever det som ekskluderende praksis at ordningen med funksjonsassistanse i arbeidslivet er forbeholdt de med en fysisk funksjonsnedsettelse. Også mennesker med utviklingshemning hadde hatt bedre forutsetning for å lykkes i ordinært arbeidsliv ved hjelp av ordningen med funksjonsassistanse. Det er fra vårt synspunkt diskriminerende at det ikke er åpnet for dette i gjeldende lovverk.

Vi mener samtidig at det bør vurderes å lovfeste ordningen i folketrygdloven og finansiere den gjennom en overslagsbevilgning. Funksjonshemmede med behov for hjelp til praktiske formål i arbeidssituasjonen, må sikres dette – og ikke være avhengig av årlig rammefinansiering.

Retten til bolig

NFU er glade for at regjeringen igjen har funnet penger til at man kan søke investeringstilskudd. Regjeringen foreslår 300 millioner kroner i økt bevilgning til første års utbetaling av investeringstilskudd til om lag 1 500 heldøgns omsorgsplasser. Tilsagnsrammen for innvilgelse av tilskudd i 2024 er 3 000 mill. kroner. Innenfor denne posten finner man også tilskudd til boliger for mennesker med utviklingshemning.

Fjorårets bortfall skapte uheldig stans i flere planer om utbygging av boliger for mennesker med utviklingshemning. Usikkerheten om finansiering har mange uheldige konsekvenser. Selv om vi er fornøyde med at man nå igjen avsetter penger til å kunne gi tilsagn, skulle vi ønsket at det ble satt av penger til en ordning som gir den enkelte

mulighet for selv å bestemme hvor og med hvem man ønsker å bo, slik det tidligere boligtilskuddet ga mulighet for. Vi frykter at avsatt sum ikke er nok til å redusere boligkøen for mennesker med utviklingshemning.

Mange personer med utviklingshemning venter lenge på tildeling av bolig, noe som fører til at de bor i foreldrehjemmet lenger enn de ønsker. Mange opplever ikke å få valgmuligheter når det gjelder hvor og hvordan deres egen bolig skal være. Problematikken er godt belyst i NOU 2016:17 – På lik linje og NOU 2023:13 – På høy tid.

Norge har gjennom ratifisering av FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne forpliktet seg til at mennesker med nedsatt funksjonsevne har anledning til å velge bosted, og hvor og med hvem de skal bo, på lik linje med andre, og ikke må bo i en bestemt boform, i tråd med artikkel 19 og retten til selvstendig liv. →

JURIDISK RÅDGIVER ARNHILD VOLL EEK (t.v.)

og daglig leder i SAFO, Janne Skei, klare for høring i Arbeids- og sosialkomiteen. (Foto Niclas Tokerud)

Det er ofte vanskelig for funksjonshindrede å få tilgang til egen kommunal utleiebolig. Her er det kommunale forskjeller, men det er ofte lange ventelister, slik at det kan gå mange år før man får tilbud om bolig. Når man får tilbud om bolig, kan disse være i svært dårlig stand, uten at kommunen har en plan for å pusse opp eller vedlikeholde boligene. Det er heller ikke sikkert at boligen som blir ledig når det er din tur i den kommunale boligkøen, er egnet for deg med tanke på tilgjengelighet, bomiljø, geografisk beliggenhet, osv. Dermed ser ofte familier seg nødt til å ha sine voksne barn boende hjemme, fordi det kommunale tilbudet oppleves som svært mangelfullt. Dette er i strid med CRPD, som understreker individets rett til å velge bosted.

Stadig flere kommuner satser på store samlokaliseringer av boliger som øremerkes funksjonshemmede. Veien til tidligere tiders institusjoner for funksjonshemmede er stadig kortere, og i flere kommuner er institusjonaliseringen av funksjonshemmede så å si komplett. Fra ansvarsreformen i 1991 og

frem til i dag har antall beboere per bofellesskap økt fra 3,8 til 9,1.

Mangler handlingsplan

CRPD-komiteen (FN-komiteen som overvåker at Norge og andre land oppfyller funksjonshemmedes menneskerettigheter) er bekymret for at Norge mangler en handlingsplan for nedbygging av institusjoner for funksjonshemmede, med klare tidsfrister og budsjett, samt for Norges utilstrekkelige innsats for å bevilge ressurser til å utvikle støttetjenester, spesielt til brukerstyrt personlig assistanse (BPA). Komiteen anbefaler Norge å lage en slik plan, samt at ressursene flyttes fra institusjoner til samfunnsbaserte tjenester og øke tilgjengeligheten til personlig assistanse.

Skal vi sikre likestilling og et selvstendig liv, må vi også bidra til god kvalitet på nødvendige tjenester. Det handler ikke bare om helsefaglig kvalitet. Det handler også om livskvalitet og selvbestemmelse. Funksjonshemmedes selvbestemmelse og selvsten-

dighet reduseres når man tvinges inn i store og institusjonslignende enheter / bofellesskap. Personer som får gode assistanseordninger i form av BPA i et selvvalgt hjem, trives bedre. Dette bidrar ofte til redusert bruk av tvang og makt. Det er også verdt å merke seg at assistanse gjennom BPA-ordningen ikke krever helsefaglig kompetanse med mindre helsetjenester er inkludert i ordningen. I mange av disse ordningene vil man derfor ikke legge beslag på utdannet helsepersonell.

NFU mener at staten, sammen med norske kommuner, innen 2030, må sikre funksjonshemmede reell rett til å velge hvor man vil bo, og med hvem man vil bo. Situasjonen for voksne mennesker med utviklingshemning, er at rundt 86 prosent leier bolig av kommunen gjennom hele voksenlivet. Vi vet at dette ikke handler om et spesielt sterkt ønske om å forholde seg til kommunen som utleier hele livet, men at det ikke finnes reelle alternativer. Mennesker med utviklingshemning har en lav inntekt

JURIDISK RÅDGIVER INGILD ØSTERBY

(nummer to f.v.) i høring utdanningskomiteen.
(Foto Niclas Tokerud)

gjennom hele livet og et boligkjøp blir av denne grunn for de fleste umulig.

Av det som finnes av virkemidler for å muliggjøre retten til bolig for mennesker med utviklingshemning, har vi blant annet investeringstilskuddet. Problemet for oss er at disse menneskenes boligsituasjon her plasseres sammen med sykehjems plasser. At tilskudd til bolig blandes inn i et helsetiltak mener vi er både feil og uheldig. Etter vårt syn burde tilskudd til bolig for mennesker med utviklingshemning – som tilskudd til bolig for alle andre – vært plassert hos kommunal- og distriktsdepartementet.

Videre vil vi understreke for komiteen at ordningene med startlån og tilskudd ikke fungerer i tilstrekkelig grad. Til tross for at det er presisert at personer med utviklingshemning skal være en prioritert gruppe for startlån, er likevel situasjonen at mange kommuner bare prioriterer barnefamilier.

Kommunene viser ofte til at mennesker med utviklingshemning ikke har økonomi til å betjene et startlån. Dette fordi de ofte

trenger eksempelvis et ekstra bad til assistenter, og av den grunn har behov for større bolig og dermed et høyere lån. For å få høyere lån stilles det høyere krav til egenkapital, og her møter mennesker med utviklingshemning det problemet at kommunene ikke innvilger tilskudd.

Bostøtten må oppgraderes vesentlig for å kunne fungere som et boligsosialt virkemiddel. Situasjonen i dag er at mennesker med utviklingshemning i det hele tatt ikke får bostøtte. Dette fordi ung uføreytelse er for høy inntekt til å falle innenfor ordningen.

Retten til utdanning

Regjeringen har i Hurdalsplattformen forpliktet seg til en oppfølging av «Veikart universelt utformet nærscole 2030». Om vi skal nå målsetningen om universell utforming av skolebygg innen 2030, haster det å iverksette tiltak. At regjeringen nå gjeninnfører rentekompensasjonsordning, men utelater tiltak for å sikre universell utforming, er for oss uforståelig. →

FAKTA

Statsbudsjettet bestemmer

hvor mye penger Norge skal bruke på de ulike oppgavene det neste året. Det er Regjeringen som foreslår statsbudsjett, og Stortinget gjør endringer og bestemmer hvordan det skal være. Her er noen av sakene NFU har spilt inn:

Arbeidsliv

NFU mener at det må komme 1000 nye VTA-plasser i 2024, og at ordningen med funksjonsassistanse i arbeidslivet bør åpnes for mennesker med utviklingshemning.

Bolig

NFU mener at staten må sikre funksjonshemmede reell rett til å velge bosted.

Utdanning

NFU mener det bør innføres tilleggstimer for elever som bruker alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK). Det bør settes av penger til universell utforming av skolebygg. Elever med utviklingshemning må få tilgang til høyere utdanning.

Retts hjelp

NFU mener at de særskilte retts hjelpiltakene må styrkes, og at det ikke bør være noen nedgang i tilskuddene.

Vergemål

NFU mener at vergemålsloven bør utvikles. Det bør innføres en beslutningsstøtteordning i stedet.

Norge må følge opp sine forpliktelser i tråd med FN-konvensjonen, og sikre at også mennesker med utviklingshemning har tilgang på høyere utdanning.

Manglende universell utforming av mange nærskoler forsterker utenforskapet og bidrar også til at elever med funksjonshemning ikke blir en del av det ordinære faglige og sosiale fellesskapet i oppveksten. Det finnes flere undersøkelser og kartlegginger av tilgjengelighet og universell utforming ved våre skoler. Hvilke indikatorer som benyttes og hvordan undersøkelsene foregår varierer. Anslagene for tilgjengelighet og universell utforming er derfor forskjellige.

Norges Handikapforbunds undersøkelse fra 2014 viser at 8 av 10 grunnskoler er utilgjengelige mens Kartverkets undersøkelse fra 2017 viser at kun 7 prosent av inngangspartiene er helt tilgjengelige for rullestolbrukere mens 26 prosent av inngangspartiene er utilgjengelige for personer med nedsatt syn.

Kunnskapsministeren har i svar til Stortinget sagt at det mangler en nasjonal oversikt over hvor stor andel av skolene som er universelt utformet, og at eksisterende kartlegginger spriker. Kunnskapsdepartementet skal vurdere hvordan regjeringen bør følge opp punktet om Veikartet for universelt utformet nærskole.

For oss virker det åpenbart at «Veikart universelt utformet nærskole 2030» også bør sees i sammenheng med en etablering av ny rentekompensasjonsordning, om det ikke opprettes en egen tilskuddspost særskilt for universell utforming. Visjonen om et likestilt arbeidsliv er avhengig av inkludering i skolen. Vi har ikke tid til å vente på nye utredninger i arbeidet med universell utforming.

Høyere utdanning

I FN-konvensjonen om rettigheter for personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD) slås det fast i artikkel 24, femte ledd:

«Partene skal sikre at mennesker med nedsatt funksjonsevne får tilgang til høyere utdanning, yrkesrettet opplæring, voksenopplæring og livslang læring uten diskriminering og på lik linje med andre. For dette formål skal partene sikre rimelig tilrettelegging for mennesker med nedsatt funksjonsevne.»

For å kunne søke høyere utdanning i Norge skal søkere, som en hovedregel, ha eksamen fra videregående skole. Det finnes et unntak i loven, den som har realkompetanse kan i noen tilfeller tas opp på universitets- eller høyskolestudier.

Mennesker med utviklingshemning er som hovedregel fritatt i mange fag i videregående opplæring. Hindringene som møter personer med utviklingshemning, begynner allerede i barnehage og grunnskole. Disse barna og elevene møtes med få forventninger til hvilke muligheter de kan ha i livet. VID vitenskapelige høyskole har startet opp høyskoleutdanning i menneskerettigheter for studenter med utviklingshemning. Utdanningen er et pilotprosjekt utviklet i samarbeid med Oslo kommune og NFU, og er finansiert av Stiftelsen Dam.

NFU mener Norge må følge opp sine forpliktelser i tråd med FN-konvensjonen, og sikre at også mennesker med utviklingshemning har tilgang på høyere utdanning. Det vil være naturlig at tilbudet til VID finansieres gjennom de statlige overføringene til høyere utdanning når pilotprosjektet er over.

ASK

Elever med blindhet og sterkt svaksynthet, har rett til tilleggstimer til opplæring i kompetenserende ferdigheter som punktskrift, mobilitet og tekniske hjelpemidler. Tilleggstimene har blitt gitt med bakgrunn i at

opplæringsbehovet er avgrenset til spesialiserte fagområde som et fåtall av elevene har behov for.

Det er flere likhetstrekk mellom elevgruppene som har behov for opplæring i punktskrift og for elever med behov for ASK. Begge grupper har behov for opplæring i spesialiserte kommunikasjonsformer og ofte involverer kommunikasjonen bruk av kommunikasjonsmiddel. ASK er først og fremst avgjørende for at elevene skal kunne kommunisere og for å utvikle seg, både sosialt og faglig. Elevene må lære språk for å forstå og uttrykke seg, men også for å kunne lære. En skole som har kompetanse og kunnskap om hvordan skape et alternativt språkmiljø, der elevene med behov for ASK kan lære, delta og utnytte sitt læringspotensial, er vesentlig.

Det å bli forstått, kunne uttrykke seg og ta egne valg er helt grunnleggende for hvordan vi utvikler oss som mennesker og hvordan livet blir. Det er også en menneskerett, slik FN-konvensjonen om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne slår fast. Mestring og bruk av språk har betydning for forhold til andre mennesker, sosial status og mulighetene for å delta i samfunnet. Språk gir grunnlag for å tilegne seg kunnskap og er med på å bestemme individets identitet, utvikling og autonomi. At elever som har behov for ASK får opplæring i dette vil derfor ha stor betydning for elevens mulighet for å mestre eget liv.

Tilleggstimer også for elever som bruker ASK vil gi elevene mulighet til å få opplæring ut over den ordinære fag- og timefordelingen, slik at elevene kan delta på lik linje som sine medelever i den ordinære opplæringen. Elever som bruker ASK, har behov for opplæring i egnet kommunikasjonsform og kommunikasjonsmiddel.

STATSBUDSJETTET FOR 2024 er ikke bare stort i antall kroner. Det er mange sider som må leses for å få oversikt over statens pengebruk. (Foto: Peder Myske/Stortinget)

Uavhengig av hvilke kommunikasjonsformer eller -midler de benytter, har de behov for opplæring i hvordan bruke dem. Bare slik kan de benytte de i samtaler med andre, eller i opplærings situasjoner.

Retts hjelp

Tilskuddet skal dekke retts hjelp rettet mot særlig utsatte grupper og mennesker i en spesielt vanskelig situasjon, som opplever at terskelen for å oppsøke ordinær juridisk bistand er høy.

NFU tilbyr gratis juridisk rådgivning, og er en av organisasjonene som mottar midler gjennom ordningen. Vi ser at den kompetansen vi har innenfor de rettsområdene vi har prioritert, er viktig. Vi opplever ofte at advokater ikke har nødvendig kompetanse innenfor de rettsområdene vi jobber mye med, og vi blir jevnlig kontaktet av advokater som ønsker veiledning på disse rettsområdene. Det er derfor viktig at den kompetansen som finnes i de særskilte retts hjelp tiltakene anerkjennes og beskyttes, til

det beste for retts hjelp mottakerne.

Cirka 40 prosent av henvendelsene vi mottar handler om spørsmål innenfor helse- og omsorgsrettigheter. Noen har et enkelt problem som kan løses i dialog med for eksempel pasient- og brukerombudet. Andre opplever at de ikke får innvilget nok tjenester til å kunne bevege seg utenfor hjemmet, eller til å delta i politikk, kultur- og / eller sosiale aktiviteter, selv om dette er tjenester de har rett til. Mange personer med utviklingshemning opplever også at de må samkjøre livet sitt med naboen, eller at det er innetid klokken 19. Dette er klare lovbrudd, men som i praksis ofte viser seg krevende å endre uten juridisk bistand. Dette gjelder grunnleggende menneskerettigheter som alle andre tar som en selvfølge.

For budsjettåret 2023 har tilgjengelige midler i ordningen vært på 70,744 millioner kroner. Regjeringen foreslår i sitt budsjett for 2024 en nedgang til 67,3 millioner kroner. Belastningen av reduksjonen på 3,4 millioner kommer i tillegg til forventet pris-

vekst og legger et ytterligere press på en allerede moderat tilskuddspost.

NFU mener en nedgang i tilskuddene vil ha en negativ effekt. Vi opplever at det fortsatt er behov for styrking av de spesielle retts hjelp tiltakene for å sørge for at de som opplever terskelen for å oppsøke ordinær juridisk bistand som høy også sikres juridisk rådgivning.

Vergemålsordningen

Norge har ratifisert FN-konvensjonen for mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD), og et ekspertutvalg utarbeider nå en anbefaling om hvor og hvordan konvensjonen skal inkorporeres i norsk lovverk. Uavhengig av ekspertutvalgets konklusjoner, er det åpenbart for oss at vergemålsloven er i strid med CRPD.

Dagens vergemålsordning har også blitt kritisert av FNs funksjonshemmedekomite, FNs spesialrådgiver på funksjonshemmedefeltet, Riksrevisjonen, Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite, i tillegg til →

Foto: NFU arkiv

Likestillings- og diskrimineringsombudet og Norges institusjon for menneskerettigheter.

NFU vil igjen uttrykke sin utålmodighet i arbeidet med å utvikle en beslutningsstøtteordning, og avvikle dagens vergemålslov. Beslutningsstøtte bør utredes og det bør iverksettes forsøksprosjekter med ordningen. Beslutningsstøtte og selvbestemmelse er problemstillinger som går langt ut over vergemålsordningen og som kan gjelde de fleste av dagliglivets valg.

Vi vil samtidig fremheve at en beslutningsstøtteordning, som fokuserer på å hjelpe personen med å ta beslutninger i eget liv, på dennes premisser, fremfor et vergemålssystem du blir «underlagt» basert på diagnose, vil være den løsningen som er mest i samsvar med CRPD artikkel 12.

Transporttjenester

TT-ordningen er ment å dekke fritidsreiser for personer med sterk og varig funksjonsnedsettelse, som på grunn av dette ikke kan benytte seg av ordinær kollektivtransport til fritidsaktiviteter.

I NFU får vi stadig henvendelser knyttet til transporttjenesten, og da også TT-ordningen. På bakgrunn av henvendelsene vi motta har vi dessverre gode holdepunkter for å si at mennesker med utviklingshem-

ning på en diskriminerende måte er blitt nektet TT-ordningene.

Diskrimineringsnemnda vurderer at regelverket i Vestfold og Telemark forskjellsbehandler mennesker som bor på institusjoner eller har heldøgns omsorg og pleie. Nordland fylkeskommune ble felt fordi utviklingshemmede fikk nei dersom de tjener mer enn 213 000 kroner i året, mens det for personer i rullestol og blinde ikke ble utsatt for behovsprøving.

Den utvidede TT-ordningen for brukere med særskilte behov er ment brukt til fritidsreiser og er en statlig toppfinansieringsordning som tilbyr 200 enkeltreiser i året til brukere med særlige behov, definert som rullestolbrukere og blinde / svaksynte. Men det er ikke kun rullestolbrukere og blinde / svaksynte som har et særskilt behov for fritidsreiser.

Oslo Economics evaluerte i 2022 den utvidede tilskuddsordningen. I evalueringen pekes det på at ordningen ikke behandler brukergrupper eller fylkeskommuner likt, og det anbefales at retningslinjene for den utvidede TT-ordningen oppdateres for å gi økt grad av likebehandling. Samferdselsdepartementet arbeider med å endre retningslinjene for å gi økt grad av likebehandling av brukergrupper og fylkeskommuner.

NFU uttrykker igjen utålmodighet i arbeidet med å utvikle en beslutningsstøtteordning, og avvikle dagens vergemålslov

Det er bra man nå skal se på den utvidende ordningen. NFU vil presisere overfor komiteen at også blant mennesker med utviklingshemning finner man personer som er avhengig av TT-tjenesten for å få et fullverdig fritidstilbud. En utvidelse av ordningen til å strekke seg utover kun de som er avhengig av rullestol eller er blind / svaksynt, er nødvendig for å avslutte en diskriminerende praksis.

TV Bra

«For å kunne løse samfunnsoppdraget, trenger TV BRA en opptrappingsplan – for å utvikle kanalen faglig og for å bygge den ut i hele landet. I inneværende budsjett for 2024, trenger vi en million kroner mer for å øke trykket på disse tingene.»

Det er tilbakemeldingen fra TV BRA etter fremleggelsen av årets statsbudsjett. TV BRA gjør en uvurderlig innsats i arbeidet med å løfte saker av, for og med mennesker med utviklingshemning. Gjennom BRANYTT og BRA VALG bidrar de til inkludering og aktiv samfunnsdeltagelse. De fortjener større rammer for å videreutvikle seg og gjøre tilbudet landsdekkende. Stortinget må øke tilskuddet. ■

Kanskje det beste året i livet ditt?

PEDER MORSET Folkehøgskole
PÅ SELBUSTRAND MIDT I TRØNDELAG

Vi er en frilynt skole som har drevet med tilrettelagt opplæring siden 1976. Alle linjer er åpne for alle. Alle elever har enerom med eget bad og toalett. Alle elever har sin egen veileder. Våre kjerneverdier er likeverd, inkludering, mangfold og fellesskap. Send oss en søknad da vel!

SOMMERTILBUD 2024

Vi arrangerer vår tradisjonelle aktivitetsuke fra 10. til 15. juni. Dette er ei uke med mye variert aktivitet både ute og inne, og en fin mulighet til å treffe både nye og gamle venner. Du kan melde deg på her hvis du er interessert i å oppleve PMF-livet i sommer: pedermorset.no/aktivitetsuka.
PÅMELDINGSFRISTEN ER 16. MAI.

Peder Morset folkehøgskole
Fossan 23, 7584 Selbustrand
Telefon: 73 81 20 00
Epost: pmf@pedermorset.no
www.pedermorset.no
www.facebook.com/pedermorset

TOM REMI OG HEGE CHRISTIN deler sine tanker om hva en god vernepleier er.

Vi har begge en utviklingshemning, og i de siste fem årene har vi vært knyttet til Høgskolen på Lillehammer. Vi har 10 prosent fast stilling som forsknings-assistenten. Mange har spurt oss hva vi gjør på høgskolen. I denne artikkelen vil vi fortelle om tre eksempler på det.

AV: Hege Christin Nilsson og Tom Remi Kongsmo
FOTO: Ragnhild Rossvær

Underviser vernepleie-studenter

Kontakten med høgskolen startet i 2018 da vi var medforskere på et prosjekt. Sammen med prosjektleder Frank Jarle Bruun undersøkte vi hvor viktig arbeid er for personer med spesielle behov. Prosjektet varte til 2021. Boken «Vi er medforskere» skrev vi som avslutning på dette prosjektet. Den finnes også som lyd-bok, innlest av Hege.

Høgskolen ville ha oss med videre, og vi ble fast ansatt ved vernepleie-utdanningen året etter. Tom Remi planlegger og deltar på konferanser i Nettverk for inkluderende forskning, og Hege deltar på andre konferanser og legger fram forskningsresultat. Vi samarbeider med høgskolelektor Ragnhild J. Roaldseth om konferansene og forelesningene.

1) Hva er en god vernepleier?

I mai var vi med på undervisningen på første dag av et ukesopplegg for 2. års-studentene. Hege åpnet forelesningen med å ønske velkommen og fortelle om hva temaet var. Det skulle handle om de viktige opp-gavene som vernepleierne har i samfunnet, og om hva som er en god vernepleier.

Et av innspillene fra oss var at de som er mottakere av hjelp, er vanlige folk. Og alle skal ha respekt for vanlige folk. Vi har erfaring for at slik grunnleggende respekt kan mangle, og vi kom med eksempler fra vår egen hverdag.

Vi bor kanskje i et bofelleskap, men det er hjemmet vårt, og det er regler for hvordan man oppfører seg i andres hjem. Slike regler bør også de som hjelper oss, følge når de kommer til oss.

I forelesningen fortalte Ragnhild om en jente med psykisk utviklingshemning. Hun ville gifte seg med en annen med dårlig psykisk helse, hun ville ha barn og så ble hun gravid. Vi var med i diskusjonen om denne saken. Selv har vi aldri ønsket å gifte oss eller få barn. Men vi vet at mange som har spesielle behov, ønsker seg dette. Vi snakket med studentene om hvordan en vernepleier kunne prøve å hjelpe jenta. Det er bra å ha noen å snakke med. Vi synes det er veldig viktig at vernepleiere støtter de personene som de møter i jobben sin, på en god måte.

2) Hva kan gi god helse?

I begynnelsen av september underviste vi igjen. Forelesningen handlet om hva som gir god helse. Hege ønsket velkommen, og

MÅLET VÅRT ER AT STUDENTENE skal bli gode vernepleiere som er opptatt av at alle har ressurser, sier Hege og Tom Remi. Her sammen med Ragnhild Roaseth.

vi presenterte oss grundig for høstens 2. års-studenter, slik at de skulle bli godt kjent med oss.

Ragnhild sa at vernepleiere kan være med å bygge helse i jobben sin. Hun ba oss fortelle om hva vi tenkte om vår egen helse.

Vi hadde også mange forslag til hva som kan gi god helse for mennesker med spesielle behov. Det er viktig ikke å sammenligne seg med funksjonsfriske. Vi må tenke på det som er bra i livene våre. Vi er heldige. Mange har større problemer enn oss.

3) Dialogkafeen

Det siste eksemplet på hva vi gjør på høgskolen, er Dialogkafeen. Det er et arrangement i slutten av september hvert år. 1. års-studentene har vært i praksis siden oppstarten av studiet. Nå kommer de sammen

for å bli bedre kjent med hverandre. De flytter seg fra bord til bord og diskuterer forskjellige faglige spørsmål. Samtidig spiser de kaker og drikker kaffe.

Hege ønsket alle velkommen og vi presenterte oss kort. Dette er det første møtet vårt med disse studentene, men vi blir bedre kjent i løpet av dagen, siden vi deltar i diskusjonene ved bordene.

Konklusjon

Vi er stolte over det vi gjør som fast ansatte på vernepleie-utdanningen ved høgskolen på Lillehammer. Vi to er jo veldig forskjellige mennesker, men vi tilhører begge den gruppen som studentene siden skal arbeide med.

Vi mener at alle vernepleie-utdanninger i Norge burde ansette mennesker med en

utviklingshemning. Studentene setter pris på at vi er med og underviser. De er interesserte i hva vi mener, og de vil vite hvordan vi ser på forskjellige faglige tema. Vi deler våre erfaringer med studentene.

Målet vårt er at studentene skal bli gode vernepleiere som er opptatt av at alle mennesker har ressurser. De må se hver enkelt, og de må legge vekt på at alle skal ha det bra. Og aller viktigst: De må vise de hjelpe-trengende respekt.

Illustrasjon: Storyset

Familier som har barn med store og sammensatte funksjonsnedsettelse, opplever en krevende omsorgssituasjon. Avlastning er en nøkkeltjeneste som de fleste av disse familiene har behov for, men alt for mange opplever at tilbudet de får fra kommunen ikke møter deres behov.

Viktig – men utilfredsstillende kommunalt tilbud

AV: Gunn Strand Hutchinson, Nestleder i NFU

Oftest kommer tilbud om avlastning i form av opphold i institusjonslignende bolig. Om familien takker ja til tilbudet om avlastningsbolig er det stor sjanse for at barnet møter et utall av ufaglærte hjelpere. De fleste av barna har vansker med kommunikasjon og benytter ulike alternative metoder for å kommunisere. Dette krever at omsorgspersoner kjenner barnet, kan gi adekvat bistand og kan kommunisere med barnet. Mange familier opplever tilbudene som så lite passende for deres barn at de takker nei for å skjermene barna.

Situasjonen for foreldre blir etter hvert vanskelig og da kommer tilbudet om barnebolig fra kommunen. Barnebolig innebærer at kommunen overtar den daglige omsorgen for barnet som da bor fast i en slik bolig. Tall fra Statistisk Sentralbyrå viser en økning fra 2015 da 215 barn bodde i slike boliger, til 2022 hvor det var 241 barn som har et slikt tilbud (SSB 11875 Helse og omsorgsinstitusjoner).

NFU mener kommunene må forebygge at familier må velge barnebolig. Dette kan gjøres ved:

- Å tilby BPA i og utenfor hjemmet
- Privat avlastning
- Gjøre avlastningsinstitusjoner langt bedre tilpasset barna og deres behov

Noen familier benytter seg av BPA i hjemmet og opplever at det er et alternativ de er godt tilfredse med. Det er da faste personer som kjenner barnet og som får opplæring i de behov barnet har, og lærer seg å kommunisere med barnet. Hjelpen kan også tilpasses tidspunkter familien har behov for avlastning. Det kan gjøres i barnets hjem hvor tekniske hjelpemidler er tilgjengelige. BPA kan også være bra for familie og søsken da de kan ha med assistent på aktiviteter og i sosiale settinger utenfor hjemmet. I dag blir mange familier isolerte eller delte i den forstand at de sjelden kan gjøre aktiviteter sammen som en familie fordi et barn krever så mye bistand. Dette er en ordning som familier som har barn med store og sammensatte funksjonsnedsettelse burde få tilbud om og mulighet til å vurdere.

Det kan også være at privat avlastning er en løsning. Kanskje er det en familie som kjenner barnet og som foreldrene har tillit til som kan tenke seg å være avlaster. Det viktige er hva familien mener er best for barnet og for hele familien.

Avlastningsboliger må bli bedre tilpasset barnas behov og få stabile og kvalifiserte ansatte som kjenner det enkelte barn. Staten må stille krav til kvalitet og jevnlig tilsyn.

Noen familier vil likevel velge barnebolig. Det er da viktig at tilbudet der blir bedre.

Sammenligner man med barnevernsinstitusjoner hvor barn også bor, er det der statlige krav om kompetanse hos de ansatte og det føres jevnlig tilsyn med disse boligene. Dette mangler fullstendig når det gjelder barneboliger.

Helsetilsynets landsomfattende tilsyn som nå pågår i avlastnings- og barneboliger, er foruroligende med tanke på kvalitet. Førrige landsomfattende tilsyn ble gjort av Helsetilsynet i 2009. Det ble da avdekket omfattende svikt. Det ser ikke ut til at manglene som da ble funnet har ført til forbedring. I de 34 tilsynene som foreløpig er gjort er det avdekket svikt i 27. NFU mener det er på høy tid at det blir statlige krav til slike boliger. Barna har i veldig liten grad mulighet til å fortelle hvordan de har det og påvirke sin daglige situasjon.

Familier som har barn med store bistandsbehov, bør kontaktes tidlig av hjelpeapparatet og få informasjon om hvilke tilbud som faktisk finnes. Ved å få nok og individuelt tilpasset bistand på et tidlig tidspunkt kan man forebygge behov for en institusjonsplass. Dette vil i de aller fleste tilfeller både være til barnet og familiens beste. For kommunen vil det være en billigere løsning på sikt. Det vil også være i tråd med FNs barne- og funksjonshemningskonvensjoner.

Med startlån ble Ingrid sjef i eget hjem

Da Ingrid Alnes Johannessen skulle flytte hjemmefra, ønsket hun ikke å bo i et bofellesskap. Ingrid ville kjøpe egen leilighet og være sjef i eget hjem. Med god hjelp fra familien og Ålesund kommune fikk Ingrid oppfylt drømmen sin.

Husbanden har veiledning på sine nettsider for boliger til personer med utviklingshemning. Den finnes også på lettlest på husbanken.no/person/boliger-til-personer-med-utviklingshemning/

TEKST OG FOTO: Husbanken

Ingrid eier sin egen bolig, og har gjort det lenge. For snart ti år siden kjøpte hun leilighet i Blindheim Park i Ålesund. Leiligheten er på 60 kvm og har alt på ett plan. Den ligger i andre etasje, har to soverom, romslig bad, åpen kjøkkenløsning og innvendig bod. Det ene soverommet bruker Ingrid som kontor. I tillegg er det en utvendig bod, samt en carport. Der står bilen hennes, som assistentene hennes kjører. Rett utenfor leiligheten ligger en fin liten park.

Ingrid er den eneste med utviklingshemning i sameiet og området rundt. Husbanken fikk komme hjem til Ingrid og snakke med henne og pappa Svein-Rune Johannessen om prosessen rundt boligkjøpet og hvordan hun synes det er å bo i egen eid bolig.

Ønsket å flytte i egen bolig

Ingrid forteller at hun ønsket å flytte for seg selv da hun var rundt tjue år. Da hadde hun en individuell plan utarbeidet i samarbeid med Ålesund kommune. Ønsket om å flytte for seg selv var beskrevet i planen. Ingrid var klar på at hun ønsket seg en egen leilighet der det var hun som var sjefen. Det skulle ikke være en leilighet i et borettslag med felles tjenestebase. Familien begynte derfor å se etter en bolig i nærheten av foreldenes hjem, men fant ikke akkurat det Ingrid ønsket seg. Så dukket det nye boligprosjektet «Blindheim Park» opp i deres nærområde. Ingrid skrev under en kjøpekontrakt for en av leilighetene, og ventet i spenning mens bygge-

arbeidet pågikk. – Det var veldig greit å kjøpe på et tidlig tidspunkt. Vi kunne til en viss grad påvirke prosjektet og få det akkurat sånn det passet best for Ingrid, forklarer pappa Svein-Rune. Ingrid forteller at de fulgte byggingen på nært hold. – Jeg fikk komme inn i leiligheten før den var helt ferdig og det var veldig spennende å følge med mens de bygget, forteller Ingrid.

Godt samarbeid med kommunen

Ingrids far kjente godt til mulighetene de hadde, både når det gjaldt boform og finansiering fra kommunen. Da de bestemte seg for leiligheten i Blindheim park, var Ålesund kommune med på laget. Ingrid stod fritt til å velge den boligen hun ønsket, og fikk finansieringen hun trengte. Ingrid betalte 2 485 000 kroner for boligen sin. Den ble kjøpt ved hjelp av startlån og tilskudd til etablering fra Ålesund kommune. I tillegg hadde hun litt egenkapital. Ingrid får beslutningsstøtte av foreldrene, men er selvstendig. Hun har egen BankID, er ansvarlig for eget lån og har selv skrevet under på låne- og tilskuddsavtalen med kommunen.

– Vi er veldig fornøyde med Ålesund kommune. Ingrids prosess med å flytte hjemmefra og å løsrive seg fra oss, har vært vellykket. Alle aktørene har vært koordinerte, positive og løsningsorienterte. Det er avgjørende å jobbe sammen for å få til den beste løsningen, sier Svein-Rune. →

Ingrid strikker i sofaen.

Ingrid var klar på at hun ønsket seg egen leilighet der hun var sjefen.

Nærhet til familien var viktig

Ingrid ønsket å finne en bolig i nærheten av foreldrene. De er gode støttespillere og bistår også med beslutningsstøtte. – Det å bo nærme mamma og pappa er veldig viktig for meg. De er heltene mine og hjelper meg masse, sier Ingrid. I tillegg var nærhet til jobben, treningssenteret og butikker viktig. De første åtte årene tok Ingrid bussen til jobben hos Vekst Ålesund. I dag er den i nærheten og hun kan gå til jobben.

Ingrid forteller at det gikk fint å flytte inn i egen leilighet. Den første natten sov pappa på gjesterommet, men etter det har hun klart seg selv. Hun føler seg trygg i leiligheten sin. I begynnelsen ble det litt for lett å spise for mye når hun var alene. Nå har hun mer orden på kostholdet. Det er viktig for Ingrid å holde vekten. Derfor har hun et mål om å gå 10 000 skritt om dagen, i tillegg til de faste treningsrutinene.

En aktiv og selvstendig dame

Ingrid er en bereist, sprudlende, aktiv dame med mange jern i ilden. Hun trives veldig godt i leiligheten sin. Hun jobber både i barnehage og på vaskeri. På fritiden svømmer hun og trener på treningsstudio flere ganger i uken. I tillegg liker Ingrid å male, strikke, sykle og å være med venner. Hun elsker Kaptein Sabeltann og har vært i Dyreparken i Kristiansand 28 ganger. – Jeg elsker å invitere venner på taco-fest om fredagen, da er jeg festens dronning, forteller hun.

Ingrid har brukerstyrt personlig assistanse (BPA) 38 timer i uken. Hun får hjelp to timer hver morgen før hun går på jobb, og fem timer etter jobben. I tillegg har hun assistanse annenhver helg på dagtid. Ingrid har faste rutiner med vaskedag mandag og handledag torsdag. Hun er ikke så god venn med komfyren eller brødkniven, men med mikrobølgeovnen går det fint.

– Jeg er en selvstendig dame og jeg har det veldig bra. Men det er viktig med hjelp og støtte, både fra assistentene mine og familien, avslutter Ingrid. ■

Gjør klar for landsmøte 2024!

Et nytt landsmøte nærmer seg. Landsmøtet er NFUs høyeste myndighet og det er der de store beslutninger tas for kommende landsmøteperiode 2024 – 2028!

Innen 1. mars:

- Lokallag sende forslag på landsmøteutsendinger til sitt fylkeslag

Innen 1. mai:

- Fylkeslag melde inn hvem som er valgt som landsmøteutsendinger samt vararepresentanter
- Sende inn saker som ønskes behandlet på landsmøtet
- Sende inn forslag til hvem som skal få NFUs ærespris 2024

En av de viktigste sakene på landsmøtet er valg av landsstyre for neste periode. Valgkomiteén skal legge fram et forslag på komplett landsstyre med varamedlemmer. Forarbeidet til dette er imidlertid ikke en sak for valgkomiteen alene.

Det er derfor svært viktig at enkeltmedlemmer, lokallag og fylkeslag engasjerer seg i prosessen fram til innstillingen skal legges fram.

Valgkomiteen for landsmøtet 2024 har følgende sammensetning:

- **Karen Hultgren Olsen**, Leder, tidligere medlem av Landsstyret og fra Nordland
- **Kari Elster Moen**: Medlem, leder av Bergen Lokallag
- **Snorre Ness**: Medlem, leder av Trøndelag fylkeslag
- **Anders Haslestad**: Varamedlem, leder av Agder fylkeslag

Det viktig å begynne prosessen tidlig. Det neste landsstyret kan bestå både av nåværende styremedlemmer som er valgbare, men selvsagt kan det også være egnede kandidater i medlemsmassen for øvrig. NFU har mange som deler våre prinsipper, men som ikke er medlemmer. Skulle de vise seg interesserte/interessante, forutsettes selvsagt medlemskap for å kunne være valgbare.

Ta gjerne kontakt med en av oss for en prat eller hvis dere lurer på noe. Valgkomiteen kommer til å ha jevnlig møter framover og lokallag og fylkeslag vil få formelle brev om nominasjonsprosessen.

Stor stemning i Førde

20.-22. oktober var rundt 100 deltakarar og deres respektive fylgjepersonar samla til kulturfestival igjen på Sunnfjord hotel i Førde. Så det var folksomt og mykje liv og røre på hotellet denne helga. Det er 34. gong denne festivalen bli arrangert!

TEKST OG FOTO: Evy Utne Knutsen

Som så mange gonger før var Gry Sætre ein sentral person i arrangementskomiteen, og ønska alle velkommen til Førde i det nydelege haustveret. Vi fekk ein fin opningskonsert med «Godt og blanda Storband» frå Årdal. Mange hadde reist langt, frå Årdal, Lærdal og Luster lengst inne i Sogn, frå Stryn i nord, Flørø i vest og Lavik i sør. Stor gjensynsglede for mange som ser fram til denne årlege storhendinga for oss i «gamle» Sogn og Fjordane.

Tema for årets festival var «ABBA», og då er det mykje glad og god musikk som dei fleste har eit godt forhold til. Deltakarane var delt inn i syv ulike grupper, som på ulikt vis jobba med ABBA-temaet:

- Enkelt samspel (to grupper)
- Forming
- Band (to grupper)
- Dans
- Musikalsk samvær

Vi er takksame for og heldige som får med oss gode og engasjerte instruktørar på dei ulike gruppene.

Gruppene hadde samlingar både fredag og laurdag og ein siste «brifing» søndag føremiddag. Laurdag ettermiddag kosa vi oss med å sjå filmen «Mamma Mia» som er fullstappa med flott Abba-musikk. Om kvelden var det dans med fullt trøkk av innleigd tomanns danseband. Mange var ivrige på dansegolvet, og nokon hadde mest glede av å sjå på og lytte til musikken. Søndag avslutta vi med «konsert» der alle gruppene fekk presentert og vist fram kva dei hadde arbeida med gjennom helga. Veldig mykje imponerende arbeid og gode prestasjonar!

Slitne, glade, med nye venskap og fulle av inntrykk, takka vi for i år, og nokon ville allereie melde seg på til neste års festival.

OLA NARTEN SVENDSEN

*ble møtt av glade elever på den statlige vennskaps-
spesialskolen i Santo Domingo.*

Korpus hedret av presidenten i Karibia

Korpus og Gjøvik kunst- og kulturskoles tilrettelagte kulturskoletilbud, ble belønnet med direktesendt TV-program i Karibia. I november arrangerte de en enorm festival i Santo Domingo i Den dominikanske republikk med kunst i fokus.

TEKST OG FOTO: Ola Narten Svendsen

– **V**i er jo mer berømt i utlandet enn på Gjøvik, roper Stein Jøraasen, som bobler over i gledesrus. Opplevelsene står i kø med TV-opptredener, konsert for presidenten i Den dominikanske republikk, skolekonsserter og åpning av veggmaleri med ambassaden tilstede, seminarer i musikk, sang, dans og bevegelse, kunst og håndverk med mer.

– Heia Kulturskolen og festivalen Arte+, sier en av deltakerne i Kunstkaféen og Korpus, Pål Anders Danielson begeistret!

– Før den store finalen brakte løs – festivalkonserten i Aula Magna i Santo Domingo, var det mange spente aktører fra Gjøvik. En delegasjon på 30 gjester fra Norge, Spania og Litauen, deltok fra Europa. Snakk om å være gode ambassadører for Gjøvikregionen! Et enormt prosjekt er fullført og det i selve året kulturskolen vår, feirer sitt 50 års jubileum, sier Ola Narten Svendsen, prosjektleder for festivalen Arte+ 2023.

– 171 mennesker med utviklingshemning er med på dette. Alle har sine ledere og lærere, og vi som har laget denne festivalen har enormt mange gode folk rundt oss. Så alt i alt er vi langt over 250 mennesker. Mange land er med, og sist lørdag ble det satt punktum etter supre dager med mange nye og gamle venner, sier presidenten i Pascal Norge, Lars Espen Rath Vestad og Ola Narten Svendsen i kor.

– Musikk, kunst og kultur forener oss og bringer oss sammen. Vi jobber med hjertet, med et mål om å skape et bedre liv for flere, med kunst- og kulturaktiviteter som verktøy. I morgen får vi derfor se kunstutstillinger,

teaterstykket «Den største blomsten i verden», dans og bevegelse, musikk og sang. Dette sa Vestad etter noen hektiske dager med forberedelse og gjennomføring av den inkluderende festivalen Arte+, som blant Gjøvik kunst- og kulturskole var vertskap for på Gjøvik i 2017.

Fantastiske vennskapsdager

Vår vennsapsgruppe Gjøvik – Santo Domingo har gjennomført uforglemmelige dager i Karibia. Det har vært workshops med kunsthøysler Helga Feste Hunter fra kulturskolen på Gjøvik og med colombianeren Carlos Guerrero. Teaterworkshops med spanske Faula Teaters leder Paco Valls Garcia, Isabel Maria Belda Martinez, Liliana Aspheim og Nina Andersbakken fra Scene Korpus. Innen tilrettelagte musikktilbud har Katerine Espinal og Lars Espen Rath Vestad holdt musikkseminarer og vært en del av hovedkomitéen. Nina Andersbakken og Ingunn Molstad har deltatt med sin kompetanse innen dans / bevegelse og musikk. Festivalbesøket i Santo Domingo er en del av samme vennsapsamarbeid som tidligere er gjennomført i Colombia.

– Utenriksdepartementet og Innlandet fylkeskommune har gitt penger til å se på hva som kan komme ut av det multinasjonale samarbeidet mellom landene, med Den dominikanske republikk og Norge i spissen. Samarbeidet med tilsvarende faggrupper og medkunstnere fra de ulike landene, gir en unik mulighet for utvikling som gir verdifull kompetanse. Dette kommer kulturskolen til gode, uttrykker Svendsen. →

En uforglemmelig opplevelse

Møte med kunstner og grunnlegger Carlos Guerrero fra Academia de Artes Guerrero og Fundación Arte Sin Fronteras fra Bogotá, ble en uforglemmelig opplevelse også denne gangen. Som følge av tidligere utvekslingsprosjekt og besøk på ulike institusjoner i Colombia med vår vennsgruppe, har det gitt mer samarbeid både lokalt og internasjonalt. – Vi som deltakere har også fått mer kunnskap, understreker Svendsen.

De benytter kunst som et redskap for læring og mestring, og dette er fantastisk å oppleve. Deres motto er «ingen ting er problemer». Her viser resultater at medisiner til bl.a. autister kunne fjernes eller sterkt reduseres på grunn av positivt og meningsfylt arbeid med kunst.

Mangfoldig festivalprogram

Høytidelig åpning på spesialskolen ADR, et stort oppbud av mediefolk, avduking av veggmaleri, fagseminarer og vennskapsfest, var ingredienser i forbindelse med festivalen Arte+ 2023.

I vårt vennskapssamarbeid under mottoet «Kultur for alle», tas det ansvar for å inkludere funksjonshemmede og deltakere med bistandsbehov. Pascal Norge, som gir svært god støtte til Gjøvik kommunes vennskapssamarbeid, er en viktig samarbeidspartner for oss. Et eksempel på dette er våre workshops innen kunst med fokus på klippfisk fra Norge.

Klippfisk blir kunstverk

Det kunne ikke passet bedre å ha klippfisk som hovedtema på festivalen, som ble en utmerket forlengelse av Helga Feste Hunters kunstutstilling fra Kauffeldtgården, hvor nettopp klippfisk var stikkordet.

Ivrige og målbevisste deltakere gikk i gang med liv og lyst, noe som endte opp i flotte kunstarbeider av fisker i alle størrelser. Materialer som drivved ble hentet inn fra stranda og satt sammen til kreative installasjoner. Prosessen frem til sluttproduktet var viktigere enn selve resultatet i disse workshops.

Den norske vennsgruppen med kunstnerne Helga Feste Hunter, Laura Beltran Zossi og Carlos Guerrero, gjorde sammen med instruktør Indre Gabrilaityte, en fantastisk innsats med deltakerne på kunstworkshopene. Indre Gabrilaityte er med i nettverket fra spesialskolen «Svetliaciok» i Klaipeda, som Gjøvik-organisasjonen Ny Start i Øst er med og støtter.

Bacalao-kunstverk forener

Prikken over i-en må sies å være det gigantiske kunstverket på over 30 meters lengde og 4 meter høyt med

klippfisk og bacalao, utført av kunstneren og vår gode venn gjennom organisasjonen i Colombia, Jeison Preciado Devida fra Soacha utenfor Bogota. I nært samarbeid med dominikanerne og fra kulturskolen på Gjøvik samt Pascal Norge, ble prosjektet «Mural Marino» avduket med Den norske ambassadøren i Havanna tilstede – ambassadesekretær Susanne Karine Gjønnes. Hovedsponsor for prosjektet var Norges Sjømatråd.

– Vi ønsket i forkant og i løpet av festivalen i Santo Domingo, å male et gigantisk murmaleri sentralt i byen, med motiver av bacalao og klippfisk. Dette klarte vi å gjennomføre som et større sideprosjekt ved hjelp av studenter fra et kunstnerakademi i Santo Domingo, sier Svendsen.

Samfunnsnyttig kulturprosjekt

– Det er godt kjent at Norge har eksportert fisk til Den dominikanske republikk gjennom mange år, noe som er fantastisk. Gjennom vår kulturutveksling med funksjonshemmede fattige dominikanere og deres familier med støtte fra regjeringshold, og norske funksjonshemmede, ønsker vi at dette kan være en vann-vinn-situasjon for begge parter, som både oppleves som samfunnsnyttig og samtidig gi god promotering for begge parter, sier Ørjan Olsen i Norsk Sjømatråd.

Ståpå-vilje

Ola Narten Svendsen mener virkelig at vi er med på å skape et mer internasjonalt vennskapssamarbeid enn før prosjektet ble igangsatt. – Vi har møtt blide og positive mennesker på tross av deres store sosiale utfordringer. Et ord som takknemlighet får en annen betydning etter vårt vennskapssamarbeid, sier han.

Sjenerøsitet og ståpå-vilje med tro på forandringer er gode suksessfaktorer i dette arbeidet. Det er viktig å få flest mulig med og tenke likt. Inkludere deltakere med ulike utfordringer ved hjelp av «kunst uten grenser», har vi tro på og er vårt mål.

– Carlos Guerreros akademiske bidrag blir på en genial måte satt i sammenheng i forholdet mellom uttrykksfull kunst som et terapeutisk verktøy, som gir en utvikling og inkludering på det menneskelige plan. Det samme ønsker de å gjøre i andre samarbeidsland som med oss i Norge. Her har vi enda veldig mye å lære. Colombianerens tverrfaglige tilnærming gir god tyngde til å gi en kollektiv fantasi. Dette mener jeg virkelig er med og styrker prosessen i deres forskning som fører til positive kulturelle og sosiale forskjeller, avslutter Ola Narten Svendsen, som til daglig er fagleder for tilrettede kulturskoletilbud i Gjøvik kommune.

”
Musikk, kunst og
kultur forener oss og
bringer oss sammen

Finnmark Friluftsråd, Forum for natur og friluftsliv Finnmark samt Troms og Finnmark Fylkeskommune deler ut Ildsjelprisen. En pris som i år ble delt ut for andre gang.

Gunn-Tove Thomassen er tildelt Friluftslivets ildsjelpris for Finnmark. Alle kommuner skulle hatt en turgruppe som den i Alta, forteller prisvinneren.

Unik innsats for ungdom i Finnmark

TEKST: Hugo Tingvoll

FOTO: Finnmark Friluftsråd

Gunn-Tove får prisen for sitt arbeid med Friluftslivets gruppa i Alta. En gruppe med nærmere 30 ungdommer og unge voksne som jevnlig møtes til allsidige friluftaktiviteter til alle årstider. Gruppen ble startet i 2017 og gjør veldig mye forskjellig, og årets prisvinner forteller at hun stortrives sammen med mennesker som betyr mye for henne.

- Jeg kan ikke få sagt nok mange ganger hvor godt jeg trives, og hvor mye energi gruppa gir meg. Dette er utrolig artig og givende. Jeg gleder meg til hver eneste tur og aktivitet. Det å være sammen med disse menneskene betyr utrolig mye for meg. Jeg kom med som støttekontakt for noen år siden. Etter hvert har jeg overtatt som leder, forteller sosionomen som til daglig er ansatt i Alta kommune, med ansvar for psykiatritjenester.

Gruppen har vokst mye de siste årene

- Vi gjør mye forskjellig, alt fra rib-turer på havet til turer i fjellet og i fjæra. Vi er ute og lager mat bål, fisker, vi drar på skattejakt, har naturbingo og quiz, vi har kjørt go-cart og vært på gårdsbesøk. Det å være ute med russen i vår var populært for mange, også for russen. Tilskudd på kr. 42 000 fra Alta Kraftlag har gjort det mulig med litt ekstra satsing i år. Også Finnmark Friluftsråd, som vi er en del av, bidrar med penger til gruppa. Det å få oppleve gleden og mestringsfølelsen er stort. At Friluftslivets gruppa er viktig også for de som deltar, ser vi helt tydelig. Flere avisoppslag i Alta har bidratt til å gjøre oss synlige. I tillegg er Facebook viktig som møteplass og informasjonsspreder for oss alle, avslutter ildsjelprisvinner Gunn-Tove Thomassen.

FRILUFTSGRUPPA I ALTA

er en aktiv og turglad gjeng.

GUNN-TOVE THOMASSEN er tildelt

Friluftslivets ildsjelpris for Finnmark.

(Foto: Krister Sandaker Tårn, Kronstadposten)

Som medlem av Inclusion International er NFU knyttet til organisasjoner rundt om i verden som jobber for at mennesker med utviklingshemning skal kunne leve mer selvstendig.

Boligsituasjonen i verden

TEKST: Manel Mhiri, rådgiver internasjonal politikk, Inclusion International

OVERSATT AV: Helene T. Strøm-Rasmussen

Selv om tanken om hva det betyr å ha et selvstendig liv ser annerledes ut i andre land og regioner, er det å stenge institusjoner og jobbe for retten til å bo i samfunnet en prioritet for medlemmer av Inclusion International-nettverket rundt om i verden.

Inclusion International og medlemsorganisasjonene har vært involvert i å fremme retten til et selvstendig liv lenge før konvensjonen om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD) var på plass. Nettverket var sterkt involvert i utformingen av artikkel 19 i CRPD som handler om retten til et selvstendig liv og til å være en del av samfunnet.

Stor enighet

I 2012 lanserte Inclusion International rapporten «Inclusive Communities = Stronger Communities» som ga et globalt perspektiv på hva det vil si å leve selvstendig, og hvordan en bolig kan og bør se ut for å bli inkludert i det samfunnet man bor i. De skisserte også barrierene som mennesker med utviklingshem-

ning opplever i møte med tjenesteytere rundt om i verden. Denne rapporten avslørte at selv om utfordringene kan være forskjellige i høyinntektsland i motsetning til utfordringene i lav- og mellominntektsland, er alle personer med utviklingshemning og familier enige om at eksisterende støtte og tjenester ikke muliggjør full inkludering av personer med utviklingshemning.

Etter Inclusion Internationals verdenskongress i Birmingham i 2018, ble medlemmene enige om at inkludering i samfunnet og stenging av institusjoner var to av de seks viktigste sakene som nettverket skulle fokusere på.

«Det blir ikke bedre for meg»

I 2021 kom Inclusion International med rapporten «Closing Institutions and Living in the Community: Global Self-Advocacy Report» der personer med utviklingshemning fra hele verden delte sine erfaringer med å etterstrebe mer selvstendighet. →

- Det blir ikke bedre for meg

«Det blir ikke bedre for meg. Jeg har ventet i over to år på å flytte for meg selv. Det er så mange på ventelisten. Jeg vil ha min egen fremtid. Jeg vil ha min egen plass.»

Person med utviklingshemning fra Irland

«Jeg ønsker å være uavhengig, men tjenestene er ikke tilgjengelige!»

Person med utviklingshemning fra Hong Kong

«Jeg tror spørsmålet handler om hvordan man kan hjelpe disse foreldrene til å bli mer uavhengige, slik at de kan hjelpe barna sine til å være uavhengige.»

Person med utviklingshemning fra Benin

«Hvis man ikke har en familie som er forbereder seg godt og setter seg godt inn i sakene, blir livet vanskelig for oss. Hvis man har en familie som kan støtte oss, er vi i stand til å gå ut i verden og leve aktivt i samfunnet.»

Person med utviklingshemning fra Brasil

Inclusion International er det globale nettverket av mennesker med utviklingshemning og deres familier.

Ulik hverdag, men samme kamp

Hvordan de ulike organisasjonene reagerer på disse utfordringene er også forskjellig i ulike regioner. I utviklingsland der mange tjenester vanligvis ikke eksisterer, prøver organisasjonene å jobbe for implementeringen av artikkel 19 ved å oppmuntre til opprettelsen av flere påvirkningsgrupper, sette foreldre i kontakt med hverandre, og påvirke beslutningstagerne til å sikre likhet for loven (artikkel 12) slik at flere med utviklingshemning kan bo i egen bolig.

På den andre siden har vi vestlige land der det allerede finnes tjenester som hjelper folk til å kunne bo for seg selv, men tjenestene har en tendens til å være knyttet til institusjoner. Medlemmer i disse landene arbeider hovedsakelig for å stenge institusjonene og utvikle tjenester som gjør at personer med utviklingshemning blir inkludert i samfunnet på lik linje med andre.

Medlemsorganisasjoner rundt om i verden har mye erfaring med å jobbe for retten til et selvstendig liv, og Inclusion International jobber mye for å påvirke globalt, for eksempel gjennom FN og Verdensbanken. De er aktive i ulike komiteer og deltar på konferanser som handler om deinstitutionalisering og inkludering i samfunnet. Siden 2021 har de vært medlem av «Global Coalition on Deinstitutionalization» som hadde som mål å støtte CRPD-komiteen i å utvikle globale retningslinjer om deinstitutionalisering. Inclusion Internationals medlemmer organiserte fokusgruppemøter der personer med utviklingshemning og overlevende fra institusjoner kunne komme med innspill. Personer med utviklingshemning fra hele verden fikk en plattform der de kunne dele ideer og erfaringer om stengte institusjoner og det å være en del av samfunnet.

Stenge institusjoner i Jordan

Ettersom artikkel 19 er en hovedprioritet for Inclusion International har de også hatt prosjekter som fokuserte på å stenge institusjoner og leve selvstendige liv. For eksempel støtter de for tiden regjeringen i Jordan med å gjennomføre en strategi for å stenge institusjonene og støtte kvinner med utviklingshemning til å flytte ut av institusjonen og for seg selv. Prosjektet handler om å støtte lokalbaserte organisasjoner og sivilsamfunnsorganisasjoner slik at de kan bistå personer med utviklingshemning og deres familier, styrke kvinner med utviklingshemning til å opprette egne grupper, oppfordre til likepersonsarbeid, samt bistå regjeringen i å sørge for at lover og regler er i samsvar med CRPD.

Erfaringene fra Jordan er en av mange i Inclusion International, og for å øke erfaringsutvekslingen mellom organisasjonene i nettverket, har de opprettet en arbeidsgruppe der medlemsorganisasjoner kan snakke om deinstitutionalisering og dele erfaringer. Gruppen har representanter fra mer enn 25 organisasjoner fra hele verden, blant annet NFU, og gir medlemmene en mulighet til å diskutere deres arbeid og utfordringer knyttet til nedleggelse og opprettelse av institusjoner.

Selv om deinstitutionalisering ikke alltid blir prioritert blant noen myndigheter, deler Inclusion International informasjon om det gode arbeidet som skjer rundt omkring i verden med mål om å påvirke og skape endring. De samler informasjon og data om mennesker med utviklingshemning i institusjoner og viser eksempler på hva inkludering i samfunnet kan bidra til, hvordan det kan gjøres, og sørger for at det er relevant for alle regioner.

Det er viktig å tørre å prate om seksuelle overgrep

På www.noeharskjedd.no finner du nyttig informasjon og telefonnumre du kan ringe for å få hjelp og støtte dersom du er utsatt.

Sterke møter i Uganda

NFU var på prosjektreise til Uganda i oktober, og besøkte to nyopprettede foreldregrupper i Mbarara-distriktet.

Se for deg at du bor på landsbygda i Uganda og har fått et barn som ikke utvikler seg slik de andre barna dine gjorde. Familie og venner er overbevist om at dette er en forbannelse og en straff fra Gud, men du forstår ikke hvorfor du blir straffet. Du har jo ikke gjort noe annerledes enn tidligere!

Mannen din frasier seg alt ansvar, og tar avstand fra barnet. Du skjemmes og tør ikke ta med deg barnet når du drar til markedet, på familiebesøk eller til kirken. Som regel er du hjemme, men noen ganger lar du barnet være hjemme alene fordi du må til grønnsakshagen for å se om det er noe du kan selge.

En dag kommer lederen i landsbygda for å invitere deg til et foreldrekurs. For første gang møter du andre barn som ser annerledes ut, og du kommer i kontakt med foreldre som opplever det samme som deg. Du lærer at barnet ditt har en utviklingshemning, at det ikke er din skyld, og at barnet har rett til å bli behandlet som alle andre. Du kjenner på skam fordi du har undervurdert og understimulert barnet ditt, men også en stor lettelse og et sterkt samhold.

Med midler fra Norad støtter NFU opplæring av foreldre. Partnerorganisasjonen vår Inclusion Uganda reiser rundt, driver oppsøkende virksomhet, og sprer informasjon og kunnskap. Dette er livsrendrende for hundrevis av familier.

AV: Helene T. Strøm-Rasmussen

Skriver fagbok om nedbygging av samfunnsskapte barrierer

TEKST OG FOTO: Niclas Tokerud

Personer med utviklingshemning møter samfunnsskapte barrierer på livsområder som hjem, skole, arbeid, kultur og fritid, og politisk deltakelse. Nå skal seks forskere sammen med seks personer med utviklingshemning skrive læreboka for å bygge ned barrierene som finnes der ute.

Fantastisk. Det er fantastisk å skrive bok. Aldri gjort det før, men jeg synes det er veldig, veldig givende og veldig flott å kunne hjelpe andre, sier Petter Bjørkmo.

Det er første gang mennesker med utviklingshemning er med å skrive en fagbok for profesjonsutdanning i et slikt omfang. Seks personer med utviklingshemning deltar som medforfattere, og opplever å delta på lik linje med de andre. De vil også ha en sentral rolle i å utvikle en lettlest versjon av boken der de står som førsteforfattere.

Alle medforfatterne uttrykker at det er givende å få være med å lage en fagbok. - Da jeg fikk tilbud om å være med på det her så tenkte jeg at jeg kunne gjøre en forskjell for studenter. Kanskje de lærer mer om hvordan det er med

folk som har litt vanskeligheter i hverdagen, og om oss som er litt annerledes i samfunnet. Så håper jeg at det ikke bare er de som går på skole som leser boka, men også for eksempel politikere som vil sette seg godt inn i hvordan vi har det, sier Rakel Berg.

De håper å bryte ned barrierer, og åpne opp øynene for hvordan det faktisk er. – Noen er jo ganske trangsynt når de tror de som har utfordringer forhold til noen ting, at en trenger hjelp med alt. At man må ha hjelp 24/7, men det er ikke alltid sånn. Vi kan gjøre ting forskjellig. Vi kan tilrettelegge for at vi kan gjøre det enklere, og vi kan gjøre ting annerledes, sier Rakel.

Det er Thomas Owren som er initiativtaker, prosjektleder og redaktør for boka. Han har med seg May Østby, som har spesialkompetanse på slike former for inkluderingsarbeid som må gjøres både i hvert av de seks forfatterteamene og på forfattersamlingene. I tillegg skal hun dokumentere inkluderingen av medforfatterne, og skal beskrive det i et eget kapittel i boken.

Flere av de vitenskapelig ansatte i prosjektet deltok i det Dam-støttete prosjektet «Forskerkurs for personer med utviklingshemning» (2019-22). Medforfatterne har enten deltatt i å utvikle kurset, tatt det, eller går på høgskoleutdanning i menneskerettigheter for studenter med utviklingshemning, som også kom til med støtte fra Stiftelsen Dam.

Førsteforfatterne har også store håp for at boken er til nytte for fremtidige lesere. – Boka handler jo om å om å bygge ned barrierer, og vi håper jo at folk blir oppmerksom på de faktiske barrierene som er der ute og får en oversikt over det. Samtidig i seg selv, så overkommer vi barrierer ved å skrive boka sånn at vi håper jo på å være et eksempel til etterfølgelse at det kan åpne døra og vise at det her er mulighet. og det handler jo mye om det kapitlet som vi skriver. Vi både viser barrierer, men vi håper også å vise hvordan man kan overkomme dem da, sier Stine Marlen Henriksen, førsteamanuensis ved Nord universitet.

Førsteforfatterne er klare på at boken ikke ville vært det samme uten medforfatterne. – Det hadde blitt teoretisk eller akademisk eller litteratursøk på barrierer, mens det at medforfatterne og alle de andre kan dele sine erfaringer, sånn som vi har gjort disse to dagene ... altså hodet mitt er fullt av eksempler som er sterke, og levd og erfart. Altså dette at vi har med mennesker som lever sine helt vanlige uvanlige liv, og har stemmen sin inn her. Det er det som gjør at dette blir en veldig spesiell bok, sier Hanne Line Wærness, førstelektor ved VID.

Fagboken skal være klar i 2025.

Foto Olav Helland

SOR-prisen til Camilla Kvalheim

Hvert år deler fondet ut SOR-prisen til en som har utmerket seg spesielt for å bidra til bedre levekår for mennesker med utviklingshemning.

SOR-prisen for 2023 går til TV BRA-redaktør Camilla Kvalheim. Det har etter hvert blitt et prisrikt år for Camilla, som tidligere i år har blitt tildelt Mangfoldsprisen fra Medienettverket, i tillegg til at TV BRA vant Stolthetsprisen.

Norsk Forbund for Utviklingshemmede gratulerer Camilla med prisen.

Tidligere prisvinnere:

2022: Thomas Owren, høgskolelærer ved Høgskolen på Vestlandet

2021: Anna Kittelsaa, tidligere professor UiT / NTNU

2020: Annette Drangsholt, styreleder i Autismeforeningen

2019: Ivar Reinholdt Mæhle, tidligere overlege ved habiliteringstjenesten i Hordaland

2018: Terje Olsen, forsker I ved Nordlandsforskningen

2017: Karl Elling Ellingsen, professor ved NAKU, Nasjonalt kompetansemiljø om utviklingshemning

2016: Anders Midtsundstad, seniorrådgiver ved Nasjonal kompetansetjeneste for barn og unge med funksjonsnedsettelse

2015: Marte Wexelsen Goksøyr, skuespiller og foredragsholder

2014: Thomas Ergo, journalist i Stavanger Aftenblad

2013: Jens Petter Gitlesen, forbundsleder i NFU

2012: Sølvi Linde, redaktør i Rapport og høgskolelærer ved HiB

2011: Jan Tøssebro, professor ved NTNU

VISSTE DU AT

En sovepute for kommunene?

For alle helse- og omsorgstjenester som kommunen tilbyr stilles det krav om at disse må være forsvarlige.

AV: Tor Omar Heyerdahl
Nyquist, Advokatfirmaet
Lippestad AS

Mange har nok opplevd at i kontakt med kommunen, eller i et vedtak man har fått for eksempel på BPA, at kommunen sier at «vi kun har krav om å gi tjenester som er forsvarlige». Det står ofte i disse vedtakene at kommunen derfor ikke har krav om å gi deg optimale tjenester eller tjenester som er gode. Etter vår mening har forsvarlighetskravet blitt en sovepute for kommunene. Det som var ment å være et sikkerhetsnett for å sikre at mennesker får den hjelpen de trenger, har isteden blitt en unnskyldning kommunene bruker for ikke å gi gode og tilrettelagte tjenester.

Juridisk ekspertutvalg

I disse dager vurderer et juridisk ekspertutvalg hvilke konsekvenser det vil få dersom Norge inkorporerer FNs menneskerettighetskonvensjon for mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) i menneskerettighetsloven. En slik inkorporering vil bety at CRPD vil gå foran norsk lov hvis det er motstrid mellom disse. Norge har tidligere ratifisert (signert) konvensjonen, men regjeringen mente da at det ikke var nødvendig å inkorporere den ettersom våre lover og rettigheter allerede var i tråd med CRPD. I denne artikkelen skal vi se nærmere på forsvarlighetskravet og hvordan dette vil kunne påvirkes av at CRPD blir inkorporert i menneskerettighetsloven.

Forsvarlighetskravet for kommunens helsetjenester er i dag regulert gjennom den kommunale helse- og omsorgstjenesteloven (hol.) § 4-1 første ledd. Her følger det av bestemmelsens første ledd, første

punktum, at helse- og omsorgstjenestene skal være «forsvarlige». Forsvarlighetskravet er å regne som en rettslig standard som betyr at innholdet skal endres med tiden og utviklingen i samfunnet. Forsvarlighetskravet medfører at «tjenesten må holde tilfredsstillende kvalitet, ytes i tide og i tilstrekkelig omfang». Det innebærer derimot ikke, som sagt, at kommunen må gi optimale eller gode tjenester.

CRPD artikkel 19 oppstiller en standard om at mennesker med nedsatt funksjonsevne har en likeverdig rett til å leve et selvstendig liv og til å delta i samfunnet. Dette skal blant annet skje ved å ha mulighet til å bo der man vil. Forsvarlighetskravet må derfor tolkes i samsvar med de krav artikkelen oppstiller. I denne sammenheng må det særlig vises til artikkelen bokstav b som fastsetter at man «skal treffe effektive og hensiktsmessige tiltak for å legge til rette for at mennesker med nedsatt funksjonsevne skal kunne gjøre full bruk av denne rettighet, og bli fullt inkludert og delta i samfunnet, blant annet ved å sikre at mennesker med nedsatt funksjonsevne har tilgang til ulike støttetjenester i eget hjem og i særskilte boformer, samt annen samfunnservice, herunder den personlige bistand som er nødvendig for å kunne bo og være inkludert i samfunnet og for å hindre isolasjon eller segregering.

Strengere krav til kommunene

Slik vi leser denne artikkelen stiller den sterkere krav til hvilket tjenestnivå kommunen må legge seg på når det gjelder tilrettelegging av tjenester som sikrer

Det som var ment å være et sikkerhetsnett har isteden blitt en unnskyldning.

at man kan være sosial, delta i aktiviteter, idrettsarrangementer, bursdager og politikken, enn det vi ser i praksis i dag. Mange kommuner legger seg på et svært lite timeantall eller tilrettelegger dårlig for at den enkelte skal kunne delta på denne type aktiviteter og være en likestilt og selvstendig del av samfunnet.

CRPD artikkel 25 oppsetter også viktige rettigheter for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Ut fra denne artikkelen har en rett på den høyest mulige oppnåelige helsestandard. Dette gjelder både psykisk og fysisk helse. I dette ligger at man må få nok bistand til å bedrive med fysisk aktivitet, delta i rehabilitering, overvåking av ernærings situasjon, men også være sosial, komme ut av huset og være med familie eller andre ting som sikrer den psykiske helsen. For eksempel ser vi ofte at kommuner legger seg på et minimumsnivå når den innvilger tjenester som skal bidra til å bedrive fysisk aktivitet. Vi synes heller ikke at dagens forsvarlighetskrav, som ikke gir rett på gode eller optimale tjenester, er i tråd med CRPD sitt krav om at man skal kunne nå den høyest mulige oppnåelig helsestandard.

Ved at Norge har ratifisert CRPD skal vi så langt det er mulig tolke de norske lovene og reglene til å være i tråd med disse kravene. Allerede i dag må man dermed kunne si at CRPD spiller inn på tolkningen av forsvarlighetskravet. Det synes vi ikke vi ser i praksis, og dette er noe vi håper det juridiske ekspertutvalget tar med seg og kommenterer i sin vurdering. Forsvarlighetskravet bør ikke lenger være en sovepute for kommunene, men det må stille strengere krav til hvordan kommunen vurderer og innvilger helse- og omsorgstjenester.

www.camphill.no

LANDSBYENE MED Plass FOR ALLE

Camphill-landsbyene er integrerte levetilfellesskap hvor mennesker med ulike behov for bistand lever side om side med omsorgspersoner i en levende og aktiv landsby.

Her er alle sysselsatt med fellesskapets mange oppgaver; håndverk, jordbruk, matlaging og hushold. Det legges vekt på nærhet til natur og mennesker, og opplæringen i dagliglivets mange gjøremål gir verdifull erfaring videre. Samtidig dekker arbeidet reelle behov i landsbyen.

Livet i fellesskap, arbeid, hverdag og fest danner grunnlag for et spennende og utfordrende miljø. I landsbyene pleies også et variert kulturliv med teater, sang, musikk, høytidsfeiring og utflukter.

Nye medarbeidere tilbys introduksjonskurs i landsbylivet og antroposofi, samt fireårig deltids Bachelorutdanning i helsepedagogikk og sosialterapi.

Camphill Norge består av landsbyene Hogganvik, Jøssåsen, Rotvoll, Solborg, Vidaråsen og Vallersund Gård. I Vallersund ligger også FRAMskolen som er et folkehøyskolelignende tilbud for deg mellom 18 og 25 år som lever med utviklingshemming.

Vi ønsker deg velkommen til landsbyene!

CAMPHILL LANDSBYSTIFTELSE

Malvikvegen 1333, 7550 Hommelvik
Telefon 73 97 84 60

Epost: sekretariat@camphill.no

www.camphill.no

Camphill
NORGE

SAMFUNN FOR ALLE 39

Bli med på NFU-konferansen!

I 2023 fylte vi Nationaltheatret konferansesenter og snakket om hva som skal til for å inkludere personer med utviklingshemning i arbeidslivet. I 2024 flytter vi konferansen til større lokaler i Oslo Kongressenter for å gi flere muligheten til å få med seg vårens store begivenhet.

NFU-konferansen er en årlig konferanse i regi av Norsk Forbund for Utviklingshemmede. I 2024 vil konferansen ta for seg innstillingen fra Ekspertutvalget som skal utrede inkorporering av CRPD i norsk lov.

Sted og dato:

Oslo Kongressenter, 15. mars 2024

Deltageravgift:

250,- for medlemmer

1250,- for ikke-medlemmer

Les mer på nfunorge.org

Nytt om lag

NFU Tvedestrand, Vegårdshei og Åmli lokallag har byttet navn til NFU Østre Agder lokallag.

NFU Ringsaker og Omegn lokallag har byttet navn til NFU Ringsaker lokallag.

Hver eneste dag står veiledere i våre ASVL bedrifter klare til å bistå de som trenger hjelp til å finne sin vei i arbeidslivet. Enten det er på en tilrettelagt arbeidsplass, eller gjennom jobb i en annen bedrift.

En av ASVLs hovedoppgaver er derfor å kjempe for at flere får en tilrettelagt arbeidsplass.

INNLANDET

Nordre Land ASVO AS

Dokken 14, 2870 Dokka

www.nlasvo.no

Ny Vekst og Kompetanse AS

Kristian Walbys veg 13, 2212 Kongsvinger

www.ny-as.no

NORDLAND

Bopro AS

Klinkerveien 1, 8006 Bodø

www.boproas.no

OSLO

Fossheim AS

Sven Oftedals vei 1, 0950 Oslo

fossheim-as.no

ROGALAND

Avanti Ryfylke AS

Jøssangv. 7, 4100 Jørpeland

www.avanti-ryfylke.no

Jæren Industripartner AS

Engelsvollvegen 264,
4353 Klepp Stasjon

www.jias.no

Ranso AS

Randabergveien 308, 4070 Randaberg

www.ranso.no

Rysteg AS

Kyrkjegata 2, 4200 Sauda

rysteg.no

Sandnes Pro-Service AS

Skippergt. 121/123, 4327 Sandnes

www.sanpro.no

Solstein AS

Bleikmyrvegen 45, 4276 Vedavågen

www.solstein.no

Uni-K AS

Kvalamarka 20, 5514 Haugesund

www.uni-k.no

TROMS OG FINNMARK

70° NordVekst AS

Industriveien 7, 9180 Skjervøy

www.70nordvekst.no

Barduprodukter AS

Industriveien 7, 9360 Bardu

www.bapro.no

Montar AS

Elgvn. 2, 9321 Moen

www.montar.no

Sandbukt AS

Sandbuktveien 16, 9050 Storsteinnes

www.sandbuktas.no/

VESTFOLD OG TELEMARK

Varanger ASVO AS

Fabrikkveien 35, 9800 Vadsø

www.varangerasvo.no

Drangedal Produkter AS

Rallarveien 5, 3750 Drangedal

www.drangedal-prod.no

Kvito AS

Dalsvegen 28, 3890 Vinje

kvito.no

VESTLAND

Smiløkka Arena AS

Smiløkka 2, 3173 Vear

www.smilokka.no

ASVO Måløy AS

6718 Deknepollen

www.asvomaloy.no

Travel førjulstid på SAFO-kontoret

Det nærmer seg jul, arbeidsoppgavene og tidsfristene står i kø. Delegering, effektivisering og prioritering er ord som blinker som røde neonbokstaver foran øynene mine i ei travel førjulstid. Ta det med ro og nyt førjulstida sier noen av mine gode venner. Det hadde du ikke sagt dersom du hadde sett kalenderen og tidsfristene mine svarer jeg.

AV: Janne Skei,
daglig leder i SAFO

Alt for mange forslag legges i departementale skuffer.

Da eldstemann var liten leste vi en bok om «Travelby» – byen der alle var travelt opptatt med noe å gjøre. Ingen dårlig beskrivelse av førjulstiden for mange. Selv har jeg akkurat ferdigstilt et utkast for høringsuttalelsen til «På høy tid» – utredningen fra Likestillings- og Mangfoldsutvalget med høringsfrist den 1. desember 2023. Utvalget besto av mange travle folk med kloke hoder. SAFO deltok med to av våre egne, Tove Brandvik som er forbundsleder i Norges Handikapforbund og nestleder i SAFO, samt Ingrid Thunem som er leder av Unge Funksjonshemmede og av Landsforeningen for skeive funkiser.

Mange gode forslag – følger departementene opp?

Det er ikke tvil, utredningen inneholder et kobbelt av gode forslag. Utvalget analyserer hvordan samfunnets barrierer innebærer manglende likestilling av funksjonshemmede. Familier med funksjonshindrede barn, familier som venter funksjonshindrede barn, oppvekst, fritid, grunnskole og videregående skole er av viktige tema som tas opp. Det samme er høyere utdanning, arbeid, sysselsetting, karrieremuligheter, bolig og de ekstra utfordringene som følger av å være en del av gruppene som tilhører mer enn et diskrimineringsgrunnlag. I tillegg berøres funksjonshemmedes mulighet

til familie og seksualitet, deltakelse i demokratiske prosesser og trosfrihet og religionsutøvelse. Nærmere 160 forslag ble skrevet inn i utredningen. Departementet går en travel tid i møte dersom de skulle velge å følge opp. Dessverre viser erfaringene i arbeidet for funksjonshemmedes menneskerettigheter, at alt for mange forslag legges i de departementale skuffene.

Nedprioriteres og glemmes

Kritikken da Likestillings- og Mangfoldsutvalget ble oppnevnt gikk gjennomgående på at vi har utredninger nok, vi trenger ikke mer, nå må det handles. Da stortingsmeldingen om utviklingshemmedes menneskerettigheter kom på tampen av 2022 opplevde vi hva som skjer så ofte. En god utredning ble fulgt opp av en stortingsmelding med gode analyser, men puslete tiltak.

Da Likestillings- og Mangfoldsutvalget ble satt ned, ble utviklingshemmede satt på sidelinjen. Sammensetningen av utvalget er ikke medlemmenes ansvar, og på tross av mangelen på representasjon fra utviklingshemmede, har utvalget greid å inkludere utviklingshemmede-perspektivene på de områdene som er behandlet. Det som imidlertid mangler er noen kjerneområder som for utviklingshemmede er viktige og overmodne for endringer i pakt med menneskerettighetene.

Diskriminert i lovverk

Norsk lovgivning diskriminerer utviklingshemmede på flere områder. De som betegnes som utviklingshemmede er i målgruppen for de som kan nektes pass, svangerskapsavbrudd etter 12. uke ved utviklingshemning hos mor eller foster, sterilisering, de som ikke fyller vilkårene for ekteskap og fratakelse av rettslig handleevne. Utviklingshemmede ekskluderes også fra enkelte velferdstilbud. Funksjonsassistanse som er et tilbud til de som har behov for praktisk assistanse i arbeidssituasjonen, er ikke et tilgjengelig tilbud for utviklingshemmede. Utviklingshemmede er også ekskludert fra den nasjonale utvidete TT-ordningen.

Diskriminert i praksis

Det er ikke bare lovverket som fører til diskriminering av utviklingshemmede. Praksis er i høyeste grad også utestengende og diskriminerende. Vi vet at særlig utviklingshemmede ekskluderes fra ordinær undervisning i videregående skole og at dette er gruppen som i minst grad eier bolig, som i liten grad har innflytelse over bosted, og som bor utenfor ordinære bomiljø. Disse utfordringene adresseres med gode virkelighetsbeskrivelser og gode tiltak i Likestillings- og Mangfoldsutvalgets utredning.

Diskriminerende praksis og lovverk på andre viktige områder, for eksempel tvang og makt og vergemål er ikke problematisert. Dette er områder som berører mange utviklingshemmede. Historier om beltelegging i seks uker, skolding i dusjen, og kjærester / gifte som ikke får bo sammen, viser til fulle utfordringer som påvirker selvbestemmelse og livskvalitet for personer med utviklingshemning. SAFO velger blant annet i sin høringsuttalelse å ta opp tema om vergemål og tvang og makt.

Flere arbeidsoppgaver venter

Selv om utkastet til høringsuttalelse er ferdig venter det flere oppgaver før jul. Jeg vet at jeg ikke er den eneste som er travel. Det gjelder alle mine kollegaer og sannsynligvis dere lesere også. Jeg vet imidlertid at etter hvert senker julefreden seg og vi kan nyte godt selskap god mat og gode opplevelser.

Jeg ønsker dere alle en deilig førjulstid og en nydelig julefeiring.

Alle skal ha muligheten til å være sjef i eget liv!

JAG Assistanse AS er en ideell BPA-leverandør med spesiell kompetanse om BPA for personer med sammensatte og kognitive funksjonshemminger. Vi bygger vårt verdigrunnlag på grunnleggende menneskerettigheter, likeverd og likestilling.

JAG vil bidra til at alle mennesker kan leve sine liv fullt ut, på egne premisser.

JAG har over 25 års erfaring for deg som trenger assistert arbeidsledelse.

JAG har fokus på individualitet, kvalitet og skreddersyr din assistanse.

Ta kontakt for mer informasjon.

JAG
er som du.

JAG Assistanse AS
Telefon: 962 09 666
www.jagassistanse.no

Følg oss gjerne på Facebook og Twitter!

BUTIKK

Alle kurshefter er gratis!

Om tro og livssyn

Pengene dine

Stortingsvalg

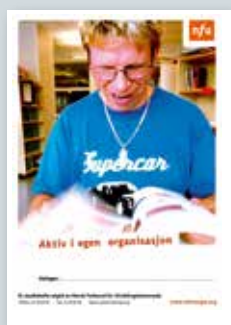
Kommunevalg

NFU - en organisasjon

Veilederhefte til «Aktiv i egen organisasjon»

Aktiv i egen organisasjon

NFUs prinsipp-program

Tillitsvalgt i organisasjonen NFU

Ledsagerhefte

Kursbevis kr 10,-

Kursmappe kr 25,-

Bøker om veien til egen bolig

kr 100,-

kr 150,-

Last ned!

Boken «Fokus på overgangen mellom ulike skoleslag» er utsolgt, men ligger klar for nedlasting på vår hjemmeside nfunorge.org/no/nettbutikk/boker/

Klistremerker
6 merker per ark kr 6,-

Vervekort, gratis

Beachflagg:
2 meter, kr 1100,-
3,9 meter, kr 1800,-

T-skjorte størrelse
M og XXL kr. 60,-

Hettejakke kr 400,-

Nytt og forbedret
handlenett kr 60,-

Handlenett kr 50,-

Pølsebag med utvendig lomme kr. 150,-

Multilue / bøff kr. 30,-

Multilue / bøff kr. 30,-

Pins kr 10,-

Refleksbånd kr. 25,-

Armbånd kr. 10,-

Penner, per stk. kr 10,-

Tallerken i porselen kr 150,-

Ja takk, jeg bestiller (skriv antall):

- Kurshefte: Om tro og livssyn
- Kurshefte: Pengene dine
- Kurshefte: Stortingsvalg
- Kurshefte: Kommunevalg
- Kurshefte: NFU - en organisasjon
- Kurshefte: Veilederhefte til studieheftet
Aktiv i egen organisasjon
- Kurshefte: Aktiv i egen organisasjon
- Kurshefte: NFUs prinsipp-program
- Kurshefte: Tillitsvalg i organisasjonen NFU
- Kurshefte: Ledsagerhefte
- Kursbevis
- Kursmappe
- Bok: Sjef i eget hus
- Bok: Veien fram til egen bolig
- Klistremerker
- Vervekort
- Beachflagg 2 meter
- Beachflagg 3,9 meter
- Pølsebag
- T-skjorte str. M XXL
- Hettejakke str. S M L XL
- Handlenett beige
- Handlenett sort
- Tallerken
- Refleksbånd
- Armbånd
- Penn
- Pins
- Buff oransje
- Buff rød

Navn: _____

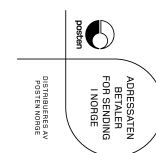
Adresse: _____

Poststed: _____

E-Post: _____

Porto kommer i tillegg. Du kan også bestille via
telefon **22 39 60 50**, e-post: **post@nfunorge.org**
eller i nettbutikken til NFU på **www.nfunorge.org**.
Vi sender e-faktura.

Norsk Forbund for
Utviklingshemmede
Svarsending 1225
0028 Oslo

NORDFJORD
folkehøgskule

På egne bein

Nye vener, nye aktivitetar, nye erfaringar. Har du nokon gong laga pizza på bål? Padla i kano, dratt krabbeteiner, eller tova ditt eige sitteunderlag? No får du sjansen til å oppleve alt dette.

På linja Bu og fritid får du: Butrening, arbeidstrening og sosial trening. Eit unikt år som vil bety mykje for deg, og for oss andre som blir kjende med deg. Ein trygg start på livet heimafrå.

Søk plass på friluftslivskulen.no

Vi heier hverandre frem og har fokus på individuell utvikling og mestring

- ADL-ferdigheter • NAV-støtte
- Sosialt og inkluderende miljø

ÅLESUND
FOLKEHØGSKOLE

Søk Reis Bo og Fritid, opplev Ålesund og en smak av verden!

Løypevegen 1, 6012 Ålesund • Tlf 70 17 76 00
www.alesundfhs.no • facebook.com/alesundfhs/

FYSIKALSKE HJELPEMIDLER FOR BARN, UNGDOM OG VOKSNE

Vi leverer til fysioterapeuter, klinikker, institusjoner og privatpersoner i hele landet!

Nå med instruksjonsvideoer på helt ny nettside!

www.bamseprodukter.no

SUNNMØRE
FOLKEHØGSKULE
KFUK-KFUM

Bo.Aktiv

Læring, mestring og glede i eit trygt fellesskap

www.sunnmøre.fhs.no

Landsstyret

FORBUNDSLEDER
Tom Tvedt
971 99 233
tom.tvedt@nfunorge.org

NESTLEDER
Gunn Strand Hutchinson
913 38 299
gunnhutch@gmail.com

Alette Reinholdt
905 36 649
alettereinholdt@online.no

Anna Kittelsaa
911 46 401
anna.kittelsaa@outlook.com

Birgitte Boldvik
938 90 671
birgitte.boldvik@gmail.com

Marius Zahl
918 75 965
marius.zahl@icloud.com

Torill Vagstad
402 88 307
torill.vagstad@gmail.com

Nasjonalt

**Norsk Forbund for
Utviklingshemmede**
Pb 8954 Youngstorget, 0028 Oslo

Besøksadresse:
Youngstorget 2b, 7. etasje
Telefon: 22 39 60 50
post@nfunorge.org

www.nfunorge.org
Bankgiro: 8200.01.93417
Org.nr.: 943 260 672

Fylkeslagene

NFU Oslo fylkeslag
v/ Lill Birkelund
c/o NFU
Postboks 8954 Youngstorget
0028 Oslo
Tlf. 22 39 60 51
oslofylkeslag@nfunorge.org

NFU Viken fylkeslag
v/ Nordis Vik Olausson
Tuterudkroken 16
2007 Kjeller
Tlf. 480 03 495
nfu.viken@gmail.com

NFU Innlandet fylkeslag
v/ Eirik Dahl
Ajerhagan 6
2319 Hamar
Tlf. 464 09 707
eid24@outlook.com

**NFU Vestfold og
Telemark fylkeslag**
v/ Randi Stenerud
Skavliveien 21
3189 Horten
Tlf. 901 58 869
nfu.vf@online.no

NFU Agder fylkeslag
v/ Anders Haslestad
Molandsveien 1450
4849 Arendal
Tlf. 976 01 658
anders.haslestad47@gmail.com

NFU Rogaland fylkeslag
v/ Synnøve B. Lindanger
Straumsvegen 80
5567 Skjoldstraumen
Tlf. 938 78 946
post@nfu-rogaland.no

NFU Vestland fylkeslag
v/ Evy Utne Knutsen
Holsbergstien 40
5918 Frekhaug
Tlf. 481 54 196
evy.utne.knutsen@outlook.com

NFU Møre og Romsdal fylkeslag
v/ Svein-Rune Johannessen
Jomarka 20
6012 Ålesund
Tlf. 955 57510
mrfylkeslag@nfunorge.org

NFU Trøndelag fylkeslag
v/ Snorre Ness
Bregnevegen 1
7803 Namsos
Tlf. 905 16 966
snorre.ness@ntebb.no

NFU Nordland fylkeslag
v/ Lisbeth Selstad Amundsen
Bjerkeliveien 16
8160 Glomfjord
Tlf. 900 47 915
lis-els@hotmail.com,

NFU Troms fylkeslag
v/ Svein Jensen
Holmenveien 107, Solli
9303 Silsand
Tlf. 979 77 868
svein.n.jensen@gmail.com

NFU Finnmark fylkeslag
v/ Frid Tellefsen Svineng
Boks 187
9735 Karasjok
Tlf. 909 36 156
nfufinnmark@hotmail.com

B

NORGE P.P. PORTO BETALT

RETURADRESSE:**Samfunn for alle**Postboks 8953 Youngstorget
0028 Oslo

Administrasjon og ledelse ønsker alle god jul og godt nytt år!

NFU legger bak seg nok et travelt år. Vi vil benytte anledningen til å ønske alle våre medlemmer en riktig så god jul, og et glimrende godt nytt år.

Vi håper 2024 vil være året hvor Norge endelig inkorporerer CRPD inn i menneskerettsloven, at våre medlemmers rettigheter endelig prioriteres i budsjetter og vedtak, og at vi kan ta nye store steg for å bli et samfunn for alle.

Advokatfirmaet**LIPPESTAD****VI BRENNER FOR DINE RETTIGHETER**Kontakt oss på post@advokatlippestad.no eller på telefon 22 94 10 20.